Gemeente Den Haag
Dienst Stedelijke Ontwikkeling

Achtergronddocument

behorend bij

Nota van Uitgangspunten Scheveningen-kust

wéreldstad aan zee

Structuurvisie Den Haag 2020

Gemeente Den Haag
Dienst Stedelijke Ontwikkeling

Achtergronddocument

behorend bij

Nota van Uitgangspunten Scheveningen-kust

wéreldstad aan zee

Structuurvisie Den Haag 2020

Inhoudsopgave

1. Ontwikkelingen, ambities en programma Economie

2. Wonen in de Scheveningse kuststrook

3. Milieuambities

4. De sociale ambities in Scheveningen

Ontwikkelingen, ambities en programma Economie

Bijdrage voor Nota van Uitgangspunten, Masterplan Scheveningen-kust
Dienst Stedelijke Ontwikkeling, Afdeling Economie en Voorzieningen, oktober 2007

1. Inleiding

Scheveningen is de grootste en bekendste badplaats van Nederland, de Pier en het Kurhaus zijn beeldbepalers voor Den Haag en genieten zelfs (inter)nationale bekendheid. Naast het strand, de voorzieningen aan de boulevard en de Palace Promenade biedt Scheveningen ook grootschalige avondvoorzieningen in de vorm van een Pathé bioscoop, een Holland Casino en het Circustheater - alle trekkers van formaat. Voor dergelijke grootschalige voorzieningen is in de andere G4-steden op bestaande locaties minder plaats, aldaar worden ze op 'ArenA-boulevards' gevestigd.

Belangrijke doelstellingen voor Scheveningen zijn het verhogen van de bezoekersaantallen in de niet-zomermaanden en het verhogen van de gemiddelde verblijfsduur en besteding per bezoeker. Dit wordt mede ingegeven door de verkeersintensiteit op piekmomenten.

De aantrekkelijkheid van Scheveningen voor bezoekers wordt vooral bepaald door de mate waarin het mogelijk is om een totaalconcept aan te bieden, met aandacht voor de verschillende deelgebieden. Niet alleen het toeristisch aanbod en de bereikbaarheid zijn hierbij van belang maar juist ook een sfeervolle en 'intieme' openbare ruimte van hoge kwaliteit. De nieuwe boulevard kan voor Scheveningen een aanjager voor vernieuwing vormen. Zeker voor Scheveningen is de kwaliteit van de openbare ruimte erg bepalend, omdat bezoekers er gemiddeld veel tijd doorbrengen en steeds meer waarde hechten aan sfeer en uitstraling.

Voor Scheveningen is het van belang dat de stedenbouwkundige opzet verbeterd wordt, hierdoor worden de verschillende deelgebieden beter met elkaar verknoopt en wordt een impuls gegeven aan de minder goed functionerende gebieden. Ook wordt Scheveningen hierdoor overzichtelijk voor de bezoeker. De openbare ruimte vraagt om verbetering. Op dit moment functioneren de grootschalige voorzieningen nog teveel als solitaire bestemmingen. Voor een aantal locaties - zoals de kop van de Keizerstraat - geldt dat ze potentie hebben voor verdere ontwikkeling. Gezien de voorlopige uitkomsten van het bezoekersonderzoek (2003/2004) liggen er qua aanbod kansen voor het toevoegen van kwaliteitsvoorzieningen, een groot deel van de bezoekers heeft namelijk een bovenmodaal inkomen; op dit moment wordt het aanwezige bestedingspotentieel onvoldoende benut. Ander aandachtspunt is de Pier, die op dit moment niet goed functioneert. Scheveningen-Haven zal gebiedsgericht ontwikkeld worden, met aandacht voor de aansluiting op het omliggende gebied.

2. Trends en ontwikkelingen

2.1 Vrijetijdssector (Bron: Leisurenota)

Trends en ontwikkelingen op het gebied van leisure worden gekenmerkt door een hoge dynamiek, ontwikkelingen volgen elkaar zelfs steeds sneller op. Draaide vorig jaar alles om de beleveniseconomie, tegenwoordig willen we ook weer ontspannen en genieten. In de beleveniseconomie staan unieke en spectaculaire ervaringen centraal. Daarnaast gaan mensen op zoek naar betekenis en zingeving alsmede naar ervaringen waar weer moeite voor gedaan moet worden - het simpelweg consumeren van

entertainment neemt af. Het aanbod groeit sterk en de consument is steeds beter op de hoogte omdat we leven in een multimediale informatiemaatschappij. Hierdoor heeft de consument steeds meer keuze en gaat de consument ook steeds hogere eisen stellen aan het aanbod.
Voor de aanbodzijde geldt hierdoor dat hoge belevingsinvesteringen noodzakelijk zijn en voorzieningen continu aangepast moeten worden aan de laatste trends en hypes. Ook binnen de aanbodzijde is er echter een tegenbeweging, voortkomend uit de onthaastings- en reflectietendens.

Voor bestaande voorzieningen zijn investeringen vaak niet alleen gericht op het aantrekken van nieuwe bezoekers maar op het behoud van huidige bezoekersaantallen, het verlengen van de verblijfsduur en een verhoging van de bestedingen. De ontwikkeling dat het aanbod blijft groeien en in veel gevallen steeds spectaculairder wordt, leidt er op een gegeven moment toe dat de aanbodzijde de investeringen niet meer op kan brengen en de consument overspoeld en dus afgestompt raakt. Steeds vaker gaan geluiden op dat consumenten ook weer willen ontspannen en genieten in hun vrije tijd. Dit betekent dat aspecten zoals sfeer, ambiance, uitstraling en gezelligheid bepalender gaan worden.

De laatste jaren vercommercialiseert de leisuresector in hoog tempo, dit geldt ten dele ook voor de sectoren sport en cultuur. Belangrijke oorzaken hiervan zijn de opkomst van grote, vaak internationale ketens en het ontstaan van samenwerkingsverbanden. Partijen zoals Pathé, Cannons en Mojo hebben grote delen van respectievelijk de bioscoop-, fitness en muziekmarkt in handen. Daarnaast worden in Nederland de eerste schreden op het vlak van grootschalige leisurecentra gezet. Voorbeelden hierbij zijn het Urban Entertainment Centrum in Stadshart Almere en de plannen voor het GETZ-center op de ArenA-boulevard.

VRAAGZIJDE	AANBODZIJDE
• Beleving èn ontspanning • Grotere uithuizigheid • Veeleisende, goed geïnformeerde consument • Toename automobiliteit en belang gemaksaspecten • Steeds meer oog voor efficiënte tijdsbesteding • Toename tweeverdieners en kleine huishoudens • Vergrijzing, nieuwe - meer actieve - ouderen • Toename deelname allochtonen	• Professionalisering en vercommercialisering • Van monofunctioneel naar multifunctioneel gebruik, brancheervaging • Schaalvergroting voorzieningen, grote spelers • Opkomst grootschalige retail/leisurecentra • Permanente revitalisering, hypes • Afname belang publieke voorzieningen

2.2 Hotels (Bron: Derde Voortgangsbericht Hotels)

De hotelbranche is een professionele, kapitaalintensieve branche die gekenmerkt wordt door een snelle opvolging van trends - op dit moment worden veel investeringen gepleegd. De toeristische markt opereert op Europees en zelfs mondiaal niveau. Economische ontwikkelingen werken direct door op het functioneren van de hotelbranche, met name omdat circa 75-80% van de hotelovernachtingen afkomstig is van zakelijke bezoekers.
Het gemiddeld aantal hotelkamers per hotelvestiging neemt per jaar toe. Deze groei wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van kleinschalige familiehotels en de ontwikkeling van nieuwe grootschalige ketenhotels in het 3*-5* segment. Binnen het 3*-5* segment heeft het gemiddelde hotel thans 128 hotelkamers. Voor nieuwe hotelontwikkelingen bij vastgoedprojecten gaat het tegenwoordig doorgaans om minimaal 175-200 kamers. Meer dan 50% van alle hotelkamers in Nederland heeft tegenwoordig een of andere vorm van ketenbinding.

De afgelopen jaren is er een opmerkelijk aantal nieuwe hotelketens in opkomst. Samengevat gaat het hierbij om designhotels, kwalitatief hoogwaardige budgethotels, hotels met mini-kamers en bijzondere hotels in bijvoorbeeld oude landhuizen.

Voorbeelden hiervan zijn:
- Easy-hotels, kleinschalige hotelkamers van 7-14 m^2 in binnensteden.
- NiteNite hotels, kamers die de sfeer oproepen van een hut in een luxe jacht.
- Yotel, design-hotel met kamers van 9 m^2, openen een vestiging op Schiphol.
- Eden hotels, diverse concepten, o.a. La Bèrgere in Maastricht en Babylon Hotel.
- Sandton hotels, diverse concepten, o.a. boutique-hotels
- Stein Group hotels, kleinschalige luxueuze hotels, onder andere College Hotel.

De zakelijke markt voor vergaderen en congresseren is sterk in opkomst. Steeds meer hotels bieden volwaardige vergader-/congresfaciliteiten aan. Voor nieuwe hotels geldt dat professionele voorzieningen op dit vlak tot het standaardaanbod behoort, voor bestaande grotere hotels geldt in veel gevallen dat het aanbod aan vergaderzalen wordt uitgebreid.
Steeds meer hotels investeren in voorzieningen die gericht zijn op wellness, hierbij gaat het bijvoorbeeld om fitness, sauna's, massages en schoonheidsbehandelingen. Het gemiddelde oppervlak van wellness-voorzieningen in hotels neemt toe, hierbij zijn de voorzieningen in veel gevallen van een zodanige hoge kwaliteit dat ze ook voor niet-hotelgasten toegankelijk zijn.
Hotels investeren fors in nieuwe technologische ontwikkelingen, hierbij gaat het onder andere om draadloos internet en interfaces waardoor gebruiksmogelijkheden van telefoon, sleutelkaarten, minibars, interactieve televisie et cetera worden vergroot.

2.3 Detailhandel (Bron, Detailhandelmonitor - ECORYS en gemeente Den Haag)

Algemeen
- Hang van de consument naar belevenissen en verrassingen.
- Het belang van de inrichting van de openbare ruimte neemt toe.
- Een toename van filialisering op de A-locaties. De filialisering heeft zowel betrekking op nationale filiaalbedrijven als internationale bedrijven.
- De schaalvergroting is vooral zichtbaar in de branches media en mode. Grote internationale modeketens profileren zich als modewarenhuis (bijv. Zara, Mango, Mexx, Esprit, H&M) en hebben meer ruimte nodig, niet alleen voor kleding, maar ook voor schoenen, tassen, accessoires, parfums en soms zelfs woninginrichting.
- De brancheverva ging neemt toe.
- Schaalverkleining treedt sterk op in de telefoniesector en de branche cadeau & luxeartikelen (Oil & Vinegar, Rituals, Lush) en heeft sterk te maken met specialisatietendensen.
- Er is sprake van een toename van internationale ketens (Spaans, Duits, Deens) op de Nederlandse markt in verschillende branches en een verdere expansie hiervan.

Grootschalige detailhandel/concentraties, themaconcepten
- Opkomst van nieuwe concepten en gethematiseerde ontwikkelingen, zoals Urban Entertainmentcentra op het gebied van multimedia.
- Daling in populariteit van woonboulevards. De aandacht voor openbare ruimte en uitstraling van de voorzieningen wordt steeds belangrijker.
- Combinatie met leisure in een concept wordt nagestreefd.

Stadsdeelcentra, wijkcentra en buurtcentra
- Steeds meer buurt- en wijkcentra komen onder druk te staan door schaalvergroting (toename concurrentie) en het ontbreken van voldoende draagvlak.
- Schaalvergroting van vooral supermarkten.
- Professionalisering van etnisch ondernemerschap
- Verdwijnen van food-speciaalzaken door toenemende concurrentie van supermarkten.
- Ten aanzien van buurtcentra vindt uitsortering plaats van sterke en minder sterke centra.

3. SWOT-analyse Scheveningen

Sterktes

- Grote bekendheid Scheveningen, zowel bij Nederlanders als bij Duitsers en Vlamingen
- Imago interessante, gezellige en goed bereikbare badplaats onder Nederlandsers
- Imago vriendelijke, interessante, mooie, gezellige en goed bereikbare kustplaats onder Duitsers
- Imago goed bereikbare, gezellige, interessante, mooie en vrij authentieke kustplaats onder Vlamingen.
- Als dagtochtbestemming en voor een kort verblijf is Scheveningen nog steeds populair en scoort beter dan vrijwel alle kustdestinaties in Nederland
- Scheveningen trekt een grote groep bezoekers met een bovenmodaal inkomen
- Unieke ligging: zee en strand nabij toeristisch interessante binnenstad
- Sterkt verstedelijkt achterland, fors bezoekerspotentieel, sterk basisdraagvlak
- Historie Scheveningen zichtbaar aanwezig in de openbare ruimte, oa vuurtoren en vissersvrouwtje
- Duidelijke profilering van de verschillende deelgebieden
- Sterke landmarks met Pier en Kurhaus
- Diversiteit aanbod, zowel qua sectoren als verschillen in omvang en segment - diversiteit aan sferen
- Cluster A-list voorzieningen (CCP), forse bezoekersaantallen (samen 2,2 miljoen pj)
- Fortis Circustheater op afstand het belangrijkste musicaltheater van Nederland
- Beelden aan Zee behoort tot de qua kwaliteit meest gewaardeerde musea van Nederland, onderscheidend concept
- Het horeca-aanbod is zeer divers. Sterke groei trendy en hoogwaardige horeca, forse kwaliteitsslag bestaande horecagelegenheden
- Sterk cluster watersportactiviteiten, wachtlijsten jachthaven en opkomst beachsporten
- Goed bezochte evenementen, meerdere aansprekende evenementen

Zwakten

- Slechte bereikbaarheid op mooi weer dagen, files en onvoldoende parkeerplaatsen
- Matige bereikbaarheid per auto en trein
- Chillfactor in de winter, vocht, wind en lage temperatuur
- Waardering van de kindvriendelijkheid loopt achteruit
- Ruimtelijke structuur kent verschillende barrieres (oa relaties naar boulevard/strand)
- Onbekendheid combinatie binnenstad-Scheveningen, perceptie van Scheveningen als ‘losse’ gemeente
- Combinatiebezoek binnenstad-kust en binnen verschillende locaties Scheveningen minimaal, beperkte synergie tussen CCP-gebied en boulevard
- Publiciteit en marketingwaarde Scheveningen afgenomen
- Gebrek aan sfeer in de openbare ruimte
- Laatste jaren geen impulsen nieuwe voorzieningen
- Gebrek aan all weather voorzieningen in de wintermaanden
- Beperkt aanbod horeca-aanbod hoogste segment, kwaliteitshoreca versnipperd
- Geen echte trekker in havengebied
- Eenzijdig detailhandelsaanbod, Scheveningen is geen belangrijke bestemming voor winkelen
- Attracties hebben ruimtelijke grenzen bereikt
- Afname bezoekersaantallen grootschalige evenementen
- Relatief ‘doodse’ karakter jachthaven
- Matig functioneren van de Pier, afname icoonwaarde
- Beperkte inzet op multifunctioneel gebruik voorzieningen

Kansen

- Toenemende behoefte aan belevenissen, actief buiten bewegen, strand en watersporten
- Ontwikkeling nieuwe concepten die een unieke beleving bieden rond een bepaald thema
- Combinatie historische binnenstad en kust, biedt veel perspectief voor shortbreakbezoek
- Aantrekken bezoekers van buiten de regio, dit ivm de hogere gemiddelde bestedingen
- Vergrijzing van de bevolking, ouderen actiever, inspelen op nieuwe vraag
- Inspelen op vraag niet-westerse bevolkingsgroepen
- Inspelen op vraag expats
- Branche-overschrijdende concepten (attractie-detailhandel-horeca-hotel)
- Opkomst 'special interest' aanbieders, kleinschalige ketenaanbieders
- Ontwikkeling voorzieningen industrieel en historisch erfgoed
- Historie van de visserij, geeft authentiek karakter - uitbreiden voorzieningen / zichtbaarheid vergroten
- Markt van meerdaagse bijeenkomsten met een semi-zakelijk/semi-recreatief karakter (congressen, productpresentaties, bedrijfsfeesten)
- Open zeeverbinding van de haven, kansen voor cruise/-chartervaart en jachthaven
- Uitbreiden jachthaven met passantenplaatsen
- Ontwikkeling vernieuwende evenementen, grootste 'evenemententerrein' van Nederland
- Verdere ontwikkeling museaal aanbod, geeft Scheveningen 'standing'

Bedreigingen

- Tendens vrijetijetijdssector homogenising en schaalvergroting, 'meer van hetzelfde'
- Hevige concurrentie buitenlandse mooi weer bestemmingen
- Hevige concurrentie shortbreakbestemmingen, binnen Nederland oa Amsterdam, Maastricht, Veluwe
- Goedkope charters en low cost carriers
- Sterke concurrentie met binnenstad, daarnaast veel locaties in opkomst binnen Den Haag
- Ontwikkelingen concurrerende kustplaatsen zoals Hoek van Holland, Noordwijk en Bloemendaal Concurrentie attracties, Nederland heeft wereldwijd de hoogste attractiedichtheid
- Concurrentie binnensteden en nieuwe urban entertainmentzones, concurrentie stedelijk uitgaan
- Opkomst congreslocaties zoals Noordwijk en Rotterdam
- Langgerekte structuur, fysieke barrieres, versnippering bezoekersstromen en weinig combinatiebezoek, forse loopafstanden
- Beperkingen vanuit visserij voor de ontwikkeling van andere functies in de directe omgeving
- Beperkte fysieke ruimte Scheveningen-Bad
- Beperkte fysieke ruimte voor populaire 'snelle'strand- en watersporten, ruimtelijke conflictering
- Marktbereik van Bad en Haven is afgenomen, het aandeel bezoekers van buiten Zuid-Holland neemt af
- Gemiddelde bestedingen in Bad slechts beperkt gestegen afgelopen jaren; gemiddlede bestedingen per uur nemen af.

Positie Bad-Dorp-Haven in de productlevenscyclus

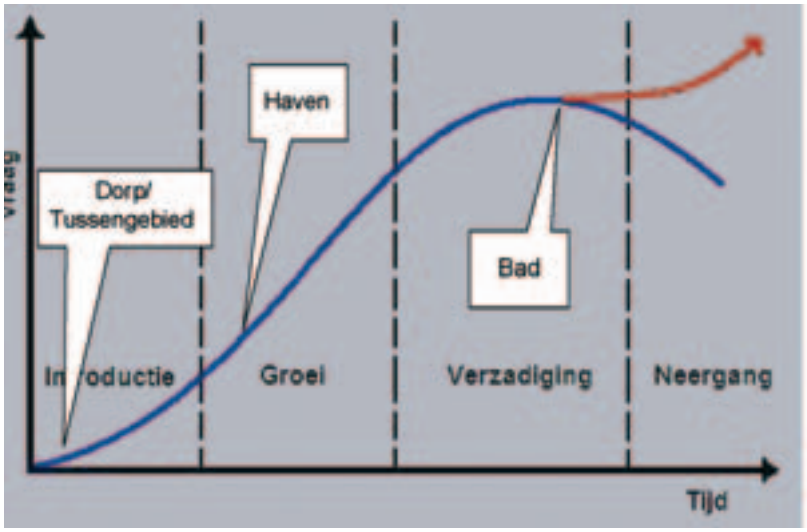

Bron: ZKA Consultants & Planners, Scheveningen 2020: Levende Badplaats, 2006

Cijfermatige ontwikkeling Scheveningen

	1978/1979	1982	1986	1990	1997	2005
Hotelovernachtingen	213.400	274.000	407.000	327.000	327.789	350.000-375.000
Hotels/bedden	50/2.350	36/1.907	42/2.428	43/2.500	42/2.800	43/2.675
Holland Casino	517.000	539.000	715.000	760.000	-	800.000
Circustheater	-	-	250.000	-	600.000	650.000
Bezoek Bad	4,3 mln.	-	9 mln	8,9 mln	10,8 mln	13,9 mln[1]

Bron: ZKA Consultants & Planners, Scheveningen 2020: Levende Badplaats, 2006

4. Ambities identiteit / imago, doelgroepen

De overall-ambitie voor Scheveningen is helder: Den Haag: Wéreldstad aan Zee!

Hierbij is het van belang dat Scheveningen geen tweede centrum van de stad is/wordt maar dat Den Haag twee visitekaartjes heeft: de binnenstad en Scbeveningen. Dit is de onderscheidende factor van Den Haag ten opzichte van concurrentsteden, met name voor toeristen / meerdaags verblijf. Met de kust en een historische binnenstad heeft Den Haag twee belangrijke troeven in handen, beide behoren niet voor niets tot de speerpunten van het internationale toeristisch beleid van het Ministerie van Economische Zaken en het marketingbeleid van het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen.

Dit betekent dat de toekomstige programmering en marketing van de binnenstad en Scheveningen op elkaar afgestemd moet worden, van onderlinge concurrentie kan geen sprake zijn.

Belangrijk om te beseffen is dat voor veel bezoekers en niet-bezoekers de psychologische afstand tus-

1 Volgens het bezoekersonderzoek wordt het verschil tussen 1997 en 2004 grotendeels verklaard door de toevoeging van een drietal telpunten, waardoor het getelde aantal bezoekers ook is toegenomen.

sen Den Haag en Scheveningen groot is, de merknaam Scheveningen is dermate sterk dat Scheveningen vaak niet gekoppeld wordt aan Den Haag. Onderzoek geeft soms bijna een 'vakantiemangevoel' weer, bij de toeristische bezoekmotieven voor Den Haag scoort Scheveningen erg laag, het antwoord "we gaan naar Den Haag omdat we op weg zijn naar Scheveningen" scoort een stuk hoger. Afgelopen jaren is de reikwijdte van Scheveningen-Bad afgenomen, Scheveningen is teveel tot een regionale badplaats verworden.

Elk deelgebied heeft een eigen identiteit, de verschillende kwaliteiten hiervan moeten extra geaccentueerd worden - de bestaande indeling werkt hierbij nog steeds. De verscheidenheid aan bezoekers is uiteindelijk de grootste kracht van Scheveningen. Het denken vanuit Scheveningen als totaal en daarbinnen het denken vanuit deelgebieden biedt de mogelijkheid om meerdere 'smaken' aan te bieden, voor verschillende doelgroepen - binnen Scheveningen als totaal kunnen alle doelgroepen aangesproken worden. Hierbij geldt dat voor verschillende deelproducten (bijvoorbeeld beachsporten, theater/uitgaan) het huidige aanbod van onvoldoende omvang is om als zodanig op nationaal/internationaal niveau herkend en in de markt gezet te (kunnen) worden.

Scheveningen is een typisch stedelijke badplaats, het aanbod en de sfeer passen echter nog niet altijd bij de internationale stad. Bad 'bruist' meer dan Haven, voor Bad als totaal geldt dat sprake is van een mainstream-product dat alle mogelijke doelgroepen moet en kan aanspreken - dit is de kracht van Bad. Voor de toekomst geldt dat ook meer trendy publiek en hogere inkomensgroepen vastgehouden moeten worden. In Haven ligt de charme juist in een koppeling van de visserij-elementen met het 'hogere segment', Haven is de plek voor expats, hogere inkomensgroepen en 'Volkskrant-publiek'. Dorp is binnen Scheveningen een relatief kleinschalig element, de aantrekkelijkheid voor ouderen en stedentrippers kan verder uitgebouwd worden.

Door een scheve verhouding tussen het aanbod in Scheveningen en het aantal bezoekers met een bovenmodaal inkomen, wordt het bestedingspotentieel onvoldoende benut (Bezoekersonderzoek). Hierbij gaat het niet alleen om de 40-50 jarigen, maar ook om 25+.

Binnen het overall-product zijn er verschillende aspecten die marketingtechnisch extra interessant zijn, ook voor de toekomst: (1) trendy aanbod Zwarte Pad, (2) Circustheater/uitgaan aan zee, (3) Museum Beelden aan Zee, cultuur openbare ruimte (4) beachsporten/beachstadion inclusief bijpassende horeca, (5) historisch karakter dorp/haven (à la Giethoorn/Volendam), (6) combinatie authentieke visserij-elementen met jachthaven en aansprekende horeca, (7) iconen Pier en Kurhaus, (8) strandbeleving (inclusief aansprekende evenementen).

Er wordt niet ingezet op groei van het aantal bezoekers op piekmomenten. Het toevoegen van nieuw programma leidt er automatisch toe dat op jaarbasis de bezoekersaantallen toenemen, dit is met name van belang voor de maanden rondom het hoofdseizoen. Jaarrond aanbod zal slechts voor concentratiegebieden mogelijk zijn. Het is belangrijk de verblijfsduur te verlengen, temeer daarmee de gemiddelde bestedingen per persoon stijgen. Hierbij is het noodzakelijk de reikwijdte van Scheveningen te vergroten, bezoekers van buiten de regio geven gemiddeld meer uit, de bestedingen liggen het hoogst bij de verblijfstoeristen, de zakelijke bezoekers en bezoekers voor de grootschalige uitgaansvoorzieningen.

5. Uitgangspunten algemeen

5.1 Vestigingsplaatsfactoren vrijetijdseconomie

Hoofdfactoren	Deelfactoren
Locatie	• Autobereikbaarheid • OV-bereikbaarheid • Parkeermogelijkheden • Bereikbaarheid per fiets en te voet • Zichtbaarheid • Ligging in de regio (potentiële reikwijdte)
Aanbod	• Multifunctionaliteit* • Ruimtelijke uitbreidingsmogelijkheden • Integrale gebiedsontwikkeling, synergie omgeving*
Gevoel	• Imago* • Beleving/identiteit* • Veiligheid* • Verblijfswaarde, ruimtelijke kwaliteiten* • Herkenbaarheid*
Kosten	• Grondprijzen • Exploitatie

* Voor deze factoren geldt dat ze enkel beoordeeld kunnen worden voor de bestaande locaties. Ten aanzien van nieuwe locaties geldt dat de beoordeling sterk afhankelijk is van het concept en programma waarvoor gekozen wordt. Voor de aspecten beleving/identiteit, verblijfswaarde en imago geldt dat ze gedeeltelijk maakbaar zijn - alleen staan hier vaak forse investeringen, bijvoorbeeld in de openbare ruimte, tegenover.

De ruimtelijke en economische voordelen van concentratie zijn groot:
- Grotere aantrekkingskracht (synergie), grotere reikwijdte / vergroting verzorgingsgebied
- Bevordering herkenbaarheid en onderscheidend vermogen (eigen identiteit)
- Meer combinatiebezoek, wisselwerking tussen functies
- Efficiënt ruimtegebruik
- Beperking mobiliteit
- Betere sturingsmogelijkheden

5.2 'Lessons Learned' vrijetijdsprojecten

In het verleden zijn natuurlijk al een groot aantal projecten met een vrijetijdscomponent ontwikkeld. Projecten zoals Miracle Planet (Enschede) en de ArenA-boulevard maar ook het Haagse ontwikkelingsverleden - zoals de Megastores, het Muzenplein, the Globe en de Turfmarktplinten - leren ons belangrijke lessen voor de ontwikkeling van nieuwe locaties:
- **Belang kritische succesfactoren: centrale ligging, zichtbaarheid en een goede bereikbaarheid.** Zowel de Megastores als the Globe en het Muzenplein bijvoorbeeld bevinden zich op locaties die onvoldoende aan deze criteria voldoen en dit heeft negatieve gevolgen voor het economisch functioneren. Daarnaast zijn de gemakscriteria voldoende parkeerplaatsen (no parking, no business), goede bewegwijzering, compactheid en een goede routing van belang.
- **Belang van voldoende kritische massa.** Een project als the Globe zou met een omvangrijker en gevarieerder aanbod van kwalitatief hoog niveau meer herkenbaarheid en aantrekkingskracht op bezoekers

genereren. Het gegeven dat een voldoende kritische massa van belang is voor een voldoende aantrekkingskracht maakt het lastig om kleinschalige afzoomplinten, een voorzieningen-invulling te geven.

- **'Trinity of Synergy': het samenspel tussen locatie, functies en ontwerp.** De locatie bepaalt welke doelgroepen aangetrokken kunnen worden; een binnenstad trekt immers andere doelgroepen aan dan een perifere locatie. Vervolgens moeten hierbij passende leisurevoorzieningen gezocht worden en tot slot moet het ontwerp van zowel de bebouwing als de openbare ruimte aansluiten bij de doelgroepen en de functies. In het geval van Miracle Planet zijn in dit verband conceptmatige fouten gemaakt waardoor het gehele project herontwikkeld moest worden.
- **Voorkomen domeinvorming,** studies laten zien dat de meest succesrijke en op lange termijn duurzame vrijetijdsslocaties gekenmerkt worden door een gemengd karakter en een hoge mate aan diversiteit (qua functies, omvang voorzieningen en segmentatie). De keuze voor een gemengd gebied draagt bij aan een meer jaarrondkarakter en gebruik op de diverse momenten op een dag ('s middags, 's avonds, 's nachts). Locaties zoals Blackpool laten zien dat anders sprake kan zijn van leegstand in de wintermaanden en een snelle downgrading van voorzieningen.
- Bij nieuwe ontwikkelingen moet de **openbare ruimte** onderdeel zijn van de gehele ontwikkeling en ingezet worden als **'passend decor'**. De ArenA-boulevard wordt ondanks hoge na-investeren in de openbare ruimte nog altijd als 'unheimisch' ervaren.
- **Juiste mix van exploitanten** gericht op ervaring, kennis van de lokale markt, innovatie, flexibiliteit, financiële draagkracht en - niet onbelangrijk - continuïteit. Zeker gezien de trendgevoeligheid van de leisuremarkt maken of breken de exploitanten uiteindelijk het project. **Samenwerking** overheid, vastgoedpartijen en leisure-exploitanten in een vroegtijdig stadium, zeker omdat de Nederlandse vastgoedsector betrekkelijk weinig ervaring heeft met de ontwikkeling van leisureconcepten en hierdoor het risico teruggebracht kan worden.

5.3 Uitgangspunten strategie, economisch programma

- Kies voor lange termijn en creeër gemengde milieus.
- Stimuleer eigen identiteit en kwaliteit in deelgebieden, zoek naar onderscheidende kwaliteiten, biedt verschillende sferen/smaken aan - bedien in totaliteit alle doelgroepen.
- Creëer een badplaatsbeleving in de openbare ruimte, kies voor sfeer - investeer fors in de aankleding van de openbare ruimte en creëer rustmomenten, versterk de boulevard als ruimtelijke drager.
- Hotelgasten en bewoners zijn de basis voor een gezonde jaarrond-exploitatie, doorbreken afhankelijkheid dagjesmensen en strandbezoek.
- Stel de beleving van bezoekers en (toekomstige) bewoners centraal. Denk vanuit exploitatie en niet primair vanuit vastgoed en 'koele' architectuur, zorg voor flexibiliteit in het vastgoed.
- Concentratiegebieden functioneren jaarrond en op elk moment van de dag, toevoeging avond- en nachtfuncties op deze locaties.
- Voor het aantrekken van de topfuncties/trekkers is het noozakelijk strategische locaties in Bad en Haven te reserveren met een forse footprint, deze hoeven niet bij voorbaat ingevuld te zijn - gericht in de markt zetten en exploitanten in een vroegtijdig stadium aantrekken.
- Voor de topfuncties/trekkers is het van belang dat ze bijdragen aan combinatiebezoek/verblijfsduur ipv one-purpose visits. Daarnaast moeten ze bijdragen aan de bovenregionale uitstraling en een positieve bijdrage leveren aan het (gewenste/toekomstige) imago.
- Zorg dat de kritische succesfactoren optimaal op orde zijn: centrale ligging, zichtbaarheid en een goede bereikbaarheid/voldoende parkeerplaatsen. Parkeren (incl. fietsenstallingen) kan in de 2e linie. Voldoende parkeerplaatsen van kwaliteit. Bronpunten parkeren op korte loopafstand concentratiegebieden.
- Blijvend hoog investeringsniveau noodzakelijk.

6. Economisch programma

Scores potentie deelgebieden op productmarktcombinaties

	Bad	Dorp	Haven
Attracties/musea	0 (kwaliteit, flexibel)	+ (cultuur, historie)	+
Shortbreakmarkt	+	-	+
Cruises	-	-	+
Wellness	0 (ondersteunend)	-	-
(semi-)zakelijke markt	0/-	-	+
Stedelijk uitgaan	+	-	+
Hotels	+	+ (bijzonder)	++
Winkelen	0 (ondersteunend)	+ (niches)	0/+
Beach-/watersport	-	-	+
Strandbezoek	+	-	0
Events	++	-	+/0

Mede op basis van ZKA Consultants & Planners, Scheveningen 2020: Levende Badplaats, 2006

6.1 Programma Scheveningen-Bad

Op dit moment valt Scheveningen-Bad uiteen in vrij afzonderlijk van elkaar functionerende deelgebieden. Met name de grootschalige voorzieningen functioneren teveel solitair, dit terwijl ze grote bezoekersaantallen trekken waarvan ook het omliggende aanbod kan meeprofiteren. Het combinatiebezoek kan verhoogd worden door de verschillende delen meer aan elkaar te verbinden. Bezoekers moeten 'voelen' dat er elders in Scheveningen-Bad nog meer te beleven is en als vanzelf naar de andere deelgebieden getrokken worden. Knelpunt hierbij zijn de zichtlijnen. De bebouwing is echter zodanig dat deze enkel middels grootschalige ingrepen - van bjivoorbeeld de Palace Promenade - verbeterd kunnen worden. Een deel van de oplossing kan ook gevonden worden in het gericht toevoegen van aanbod op de hoeken van de verschillende deelgebieden. Hierdoor worden ze als het ware aan elkaar geweven.

Het aanbod in Scheveningen Bad is dermate omvangrijk dat versterking van de ene plek kan leiden tot verzwakking van andere delen. Op dit moment geldt al dat het centrale vermaakgebied beter functioneert dan de uitlopers, zoals het deel voorbij de Pier. Scheveningen-Bad is te langgerekt om in z'n geheel als vermaakgebied ontwikkeld te worden. Ook omdat er grenzen zitten aan de draagkracht en de verkeersintensiteit kan beter gekozen worden voor een relatief compact en als zwaartepunt functionerend vermaakgedeelte, gecombineerd met uitlopers voor specifieke doelgroepen.

Dit betekent niet dat de uitlopers niet doorontwikkeld kunnen worden, wel betekent het dat bij de doorontwikkeling ervan een hoger kwaliteitsprofiel nagestreefd zou moeten worden - zeker omdat hiernaar nog veel vraag is en het bestedingspotentieel van de bezoekers nog niet volledig benut wordt.

Voor OV-bezoekers is er geen sprake van dè logische looproute richting strand. OV-bezoekers die voor het eerste Scheveningen aandoen kunnen zelfs geneigd zijn de verkeerde kant op te lopen, dit vanwege het grootschalige aanbod. Middels ingrepen in de openbare ruimte en zeer helders toeristische bewegwijzering kan een automatische loop gecreëerd worden.

Accent op shortbreaks en stedelijk uitgaan, uitbreiding all-weather voorzieningen. Handhaving en kwaliteitsimpuls strandbezoek, geen accent op groei in de zomermaanden - verlenging voor- en naseizoen.

Aanbod urban entertainment completeren en diversificeren.

Programmatisch algemeen

- Uitgaan/entertainment/amusement - theaters, musicals, cabaret, varieté, stand up comedy, muziek (binnenstad hoogwaardig, Scheveningen meer populair). Creëren gebied à la Broadway of West End, rekening houdend met de schaalgrootte van Den Haag / Nederland.
- Toevoegen aantrekkelijke en door de jaren heen flexibele/duurzame attractie, voorkeur voor een familie-attractie à la Madame Tussaud. Ook mogelijk om te kiezen voor tijdelijke attracties 3-5 jaar en op deze wijze nieuwe impulsen te bieden.
- Bars, restaurants, clubs (uitgaan laatste jaren verschoven naar de binnenstad). Kiezen voor diversiteit, aansluitend bij de diverse deelgebieden. Metrage horeca is dermate fors dat het gaat om herontwikkeling / upgrading / vernieuwing
- Opwaarderen kleinschalige hotels, omvorming richting design/boutique/special interest bed & breakfast. Mogelijk uitbreiden met een meer grootschalig ketenhotel à la Radison Sas (zie voorbeeld Berlijn, combinatie met zee-aquarium/Sea Life)
- Wellness, uitbreiding en opwaardering Vitalizee onderzoeken
- Winkelaanbod primair ondersteunend / recreatief. Kiezen voor hoogwaardige toevoeging
- Kiezen voor combinatie-ontwikkelingen, bijvoorbeeld hotel met bijzondere congresfaciliteiten of casino met live entertainment of horeca met winkelfunctie.

Programmatisch, in m^2 (mede op basis van ZKA, 2006)

- 2-3 theaters nodig, circa 6.000-7.500m^2, hoogte van belang.
- Wellness 2.500m^2
- Congresfaciliteiten - circa 5.000m^2
- +/- 600 hotelkamers, circa 20.000m^2, diversiteit locaties/*-klasse/segment
- Horeca en retail: niet zozeer toevoeging van m^2, kiezen voor herontwikkeling/upgrading

Herontwikkeling Pier

De Pier is één van de landmarks van Scheveningen. Het aanbod is op dit moment echter zodanig dat niet meer optimaal aangesloten wordt bij de wensen van de hedendaagse consument. Daarnaast vraagt de Pier om grootschalig onderhoud. Bij voorkeur wordt de Pier zodanig herontwikkeld dat deze ook in de niet-zomermaanden een sterke functie vervult. Op dit moment functioneert de Pier niet goed. De Pier heeft weliswaar nog steeds hoge bezoekersaantallen maar de verblijfsduur en bestedingen liggen laag. Het aanbod van de Pier is zodanig van aard dat niet meer aangesloten wordt bij de wensen van de hedendaagse consument en de verblijfswaarde beperkt is; hierdoor wordt de icoonwaarde niet benut. Daarnaast vraagt de Pier om bouwkundige investeringen.
Voor een rendabele exploitatie is een nieuw aanbodconcept noodzakelijk. Bij voorkeur wordt de Pier zodanig herontwikkeld dat deze ook in de niet-zomermaanden een sterke functie vervult.

- Creeëren programma/ meer meters, is noodzakelijk voor de exploitatie. Aanbouwen aan de voorzijde of achterzijde. Aanbouwen extra eilanden, bijvoorbeeld als luxueuze hotelsuites of bijzondere horecagelegenheden.
- Scherpe profilering noodzakelijk, blijvend hoge investeringskosten maken dat de Pier een bezoekersintensieve attractie zal moeten worden. Scherpe productmarktcombinatie of brede doelgroep (massa)?
- Starten met aanlichten van de Pier - referentie ‘Todays Art’ op Spuiplein
- Van der Valk gaat aan de Boompjes in Rotterdam een 5* hotel realiseren - nog steeds ideeën voor een hotel op de Pier
- Pier als zakelijke eventlocatie, met ruimte voor cultuur/theater en dance
- Attractie te water, aan einde van de Pier - bijvoorbeeld Reuzenrad a la London Eye of achtbaan eromheen of kinderspeelvoorzieningen
- Ideeën TCN/Skonk Works - ‘evenementenlocatie’

Meest ‘aantrekkelijke’ pier (landhoofd) ligt in Chicago. Meest ‘dramatische’ pieren liggen in Blackpool, te scherp profiel, ouderen/arme families, vermaak in de vorm van (in de Nederlandse variant) ‘hollandse hits’

6.2 Programma Scheveningen-Haven

Op dit moment zijn de potenties van Scheveningen-Haven slechts voor een klein deel benut, zowel qua te ontwikkelen oppervlakte als qua uitstraling biedt het gebied volop kansen, het gebied bevindt zich momenteel in de groeifase van de productlevenscyclus. Qua sfeerbeeld wordt gedacht aan een stedelijk, avontuurlijk en enigszins kunstzinnig gebied zodat Scheveningen-Haven als het ware een ‘ontdekking’ wordt. Het is van belang aan te sluiten bij de bestaande, enigzins ‘rommelige’ sfeer van Scheveningen-Haven, dit is immers de kracht van het gebied en de onderscheidende factor ten opzichte van Scheveningen-Bad. Hier kan aansprekende, moderne architectuur tegenover geplaatst worden. Hierbij past een mix aan schaalgroottes, een grote diversiteit aan functies, vernieuwende formules en een hoge mate van branchevervaging. Bij het laatste gaat het om mengvormen van detailhandel, horeca en/of cultuur. De welbekende ketens komen niet in aanmerking. ZKA adviseert in te zetten op dwaalmilieu met interessante routes en plekken voor de (toeristische) bezoeker en een hoogwaardig woonmilieu.

Het aantal bezoekmotieven moet verder vergroot worden, er is behoefte aan nieuw “trekkend” aanbod. Een museale invulling is interessant vanwege het aanbieden van een extra bezoekmotief en de upgrading van het kwaliteitsniveau. De semi-zakelijk markt is een interessante markt vanwege de imago-effecten en de economische spin-off, daarnaast kennen dergelijke voorzieningen pieken in de niet-zomermaanden. Een anker met (uiteindelijk) nationale uitstraling - à la het welbekende voorbeeld van Hotel New York in Rotterdam - is niet alleen noodzakelijk voor de ‘smoel’ en de bekendheid van het gebied maar ook voor het generen van een vliegwieleffect zodat andere sterke functies aangetrokken worden.

Programmatisch algemeen

- Koppeling visserij en toerisme: bijvoorbeeld overdekte toeristische vismarkt a la Hamburg en Wilhelminapier en Vancouver of internationaal smaakcentrum Pierre Wind
- Versterking van de visserijsector
- Hoogwaardige, onderscheidende congres/conferentiefaciliteiten
- Museumfunctie, museale attractie
- Thematische attractie, bijvoorbeeld zee-aquarium - koppeling aan hotelfunctie (voorbeeld Berlijn, Radison Sas)
- Verschillende hotelaccommodaties, uiteenlopend van 5* tophotel (geen standaard inrichting maar bijvoorbeeld design) tot kleinschalige special interest voorzieningen.
- Ruim aanbod zgn. ‘Arts&Crafts’, thematisch winkelaanbod en bijzondere horeca. Authentieke en ambachtelijke producten, ‘kijk’-aanbod, organisatie van activiteiten
- Uitbouw zeilcentrum met voorzieningen die voldoen aan internationale standaarden en verdere ontwikkeling wedstrijdevenementen
- Kleinschalig theater, bijvoorbeeld verplaatsing van De Appel. Optredens van theatergezelschappen, bijvoorbeeld ‘Annette Speelt’ of ‘Nationaal Toneel’
- Cruiseterminal: rondvaartboten/cruiseschepen, inclusief aanlegplaatsen voor keine cruiseschepen - voorbeelden Hamburg en Kopenhagen
- Bescheiden uitbouw van de jachthaven, met name van de passantenplaatsen
- Hoogwaardige horeca, zowel (grand)cafe’s als restaurants, extra aanbod visrestaurants, geen nachthoreca
- Dagelijks winkelaanbod voor bewoners, beperkte voorzieningen

Het adviesbureau Ecorys heeft op basis van het programma zoals opgenomen in de Nota van Uitgangspunten Planontwikkeling Scheveningen-Havens plan de werkgelegenheidseffecten voor de

haven en voor Den Haag berekend. Naast de directe werkgelegenheid is naar de indirecte, tijdelijke en voor Den Haag als geheel additionele werkgelegenheidseffecten gekeken. Daarnaast is gekeken naar het type werkgelegenheid qua opleidingsniveau.
Het voorliggend plan zal circa 1.000 arbeidsplaatsen in de haven kunnen genereren. Dit is exclusief de eventuele komst van een cruiseterminal. Het overgrote deel zal directe werkgelegenheid betreffen. Een kleiner deel van de toename komt voor rekening van toeleveranciers aan bedrijven die zich zullen vestigen in de haven. Circa 2/3 van de arbeidsplaatsen zal bestemd zijn voor medewerkers met een lagere / middelbare opleiding. Te denken valt aan de branches (detail)handel, horeca, bedrijvigheid en de vrijetijdssector.
Voor Den Haag als geheel zal het een toename van de werkgelegenheid van zo'n 750 arbeidsplaatsen kunnen betekenen, omdat aangenomen kan worden dat er ook sprake kan zijn van een verplaatsing van bedrijven binnen de gemeentegrens.

6.3 Programma Scheveningen-Dorp

Het historische dorp en het middendeel van de boulevard zijn geen concentratiegebieden binnen Scheveningen, tot op heden is Dorp slechts in zeer beperkte mate toeristisch interessant. Vanwege het authentieke karakter kan Dorp wel een belangrijke rol spelen binnen het overall-aanbod voor Scheveningen, daarnaast is het gebied van belang als verbindend element tussen Bad en Dorp. Hierbij gaat het om het gericht toevoegen van hoogwaardig authentiek/historisch aandoend of cultureel aanbod in de vorm van zgn. stepping stones, halverwege Bad-Keizerstraat en Keizerstraat-Haven.

Verbetering van de verbinding tussen de boulevard en de Keizerstraat zal de levendigheid van de straat ten goede komen. Een groot gedeelte van de Keizerstraat is al omgevormd tot wandelpromenade, dit biedt op termijn ook ruimte voor meer verrassend aanbod, hierbij kan ingezet worden op een zo groot mogelijke diversiteit van winkels, horeca en diensteverlening.
Vanaf het strand dient zichtbaar te zijn dat de Keizerstraat een winkelstraat is, anders worden bezoekers niet aangetrokken. Om de straat voor bezoekers interessant te maken zal de Kalhuisplaats en directe omgeving met toeristisch-recreatieve winkels en horeca ingevuld moeten worden, het liefst met relatief kleinschalige, bijzondere concepten.

Qua bestedingen en bezoek blijven bewoners 't meest belangrijk, daarnaast kan het gebied interessant worden voor specifieke doelgroepen, zoals bijvoorbeeld ouderen, gezinnen of 25+.

Programmatisch algemeen
- Ontwikkeling Kalhuisplaats tot een horecaplein, kiezen voor bijzondere functies
- Her-en-der functies in Dorp à la kwaliteit Spijs op hoeklocaties
- Special interest hotels, vb design of boetiek of budget
- Cultuurhistorie, rondwandelingen en toeristisch vermarkten historische kelders
- Doortrekken Beelden aan Zee/Sprookjestuin, 2 of 3 culturele stepping stones met kunst in de openbare ruimte (routevorming) of uitvergroten authentieke elementen zoals 't vissersvrouwtje, ook kan gedacht worden aan bijzondere kiosken
- Kinderspeelvoorzieningen van (kunstzinnige) kwaliteit, kiezen voor concentratie
- Geen forse uitbreiding winkelfunctie, knip 1e deel en 2e deel Keizerstraat

Bijbehorende metrages zijn minimaal aangezien niet ingezet wordt op ontwikkeling van een toeristisch concentratiegebied. Ter indicatie: horeca, 500-1.000m^2, retail/dienstverlening, 1.000m^2, hotel 1.000-2.000m^2, kinderspeelvoorzieningen 500m^2, totaal crica 4.000-5.000m^2.

ZKA geeft ter indicatie van de loopstromen het volgende aan (p. 62): "als men erin slaagt een aantrekkelijke boulevard te creeren, dan zal naar schatting 5% van alle bezoekers aan Scheveningen die langer

dan twee uur in het gebied verblijven een groot deel of een deel van de boulevard aflopen. Momenteel verblijft circa 45% van de bezoekers meer dan 2 uur, de verwachting is dat dit gaat stijgen naar ruim 50% door de impuls in het meerdaagse verblijf. Bij een toekomstige bezoekersomvang van circa 20 miljoen op jaarbasis, komt dit overeen met 0,5 miljoen bezoeken met een accent in het zomerseizoen (april-oktober)".

Belangrijke randvoorwaarden hierbij zijn: (1) ontwikkelen aantrekkelijke stepping stones, (2) één samenhangende,herkenbare en aantrekkelijke inrichtingsstijl voor de gehele boulevard, inclusief 't gedeelte bij Bad, (3) aanbieden mogelijkheden om de boulevard op verschillende wijzen te beleven (bijv. fiets, steps, skates, etc, via verhuurpunten).

6.4 Sportlocaties

Ontwikkelen sportstrand bij Scheveningen-Haven tot hèt sportstrand van Nederland/Europa.

- Beachstadion ontwikkelen tot aantrekkelijke locatie voor zowel beachsportevenementen als evenementen gericht op cultuur/theater, muziek/dance en zakelijke evenementen/feesten. Hiervoor is een uitbreiding van de faciliteiten en upgrading van de uitstraling/materiaalgebruik noodzakelijk. Bezien mogelijkheden jaarrondexploitatie en wenselijke omvang (in capaciteit bezoekers).
- Uitbreiden voorzieningen voor surfers, bijvoorbeeld omkleedmogelijkheden/douches/ opslagruimte surfboards/etc. Realiseren zgn. flowriders
- Verder uitbouwen surf/beachsportgerelateerde horeca en shops
- Bezien ruimtelijke conflictering (kite)surfen en horeca/strand - mogelijk bezien verbreding sportstrand
- Organiseren vernieuwende beachsportevenementen
- Bezien mogelijkheden indooraccommodatie beachsporten. Bezien mogelijkheden volwaardig trainingscentrum (kite)surfen.

Ontwikkelen volwaardig internationaal zeezeilcentrum in Scheveningen-Haven.

Bezien extra ruimtelijke mogelijkheden snelle watersporten, zoals catamarans.

6.5 Programma overig

Programma detailhandel
De stadsdeelcentra zijn vrij sterk en hebben een goede marktpositie (blijkt mede uit de relatief sterke binding in de niet-dagelijkse sector). Voor de wijkcentra geldt dit eveneens. Over het algemeen is het aanbod goed afgestemd op de omwonenden in de directe omgeving (hogere inkomens). Dit leidt tot karakteristieke winkelgebieden met een specifiek aanbod, waaronder veel sterke zelfstandigen.
De Palace Promenade vraagt om extra aandacht gezien het huidig functioneren en de ligging tussen Boulevard/strand en het gebied Casino-Circustheater-Pathé.

Scheveningen	Type winkelcentrum	Aandachtspunten
A. v/d Goesstraat/Fred.	Stadsdeelcentrum	Luifels/kiosken
Badhuisstraat	Groot wijkcentrum	Geen trekkers
Gentsestraat/Stevinstraat	Groot wijkcentrum	Eenzijdige bewinkeling
Keizerstraat	Stadsdeelcentrum	Leegstand
Palaceplein/Palacepromenade	Speciaal winkelgebied	Leegstand/aansluiting
Reinkenstraat	Groot wijkcentrum	
Stevinstraat/Renbaanstraat	Buurtcentrum	Kritische massa
Tesselseplein	Klein wijkcentrum	Draagvlak

Programma kantoren, Scheveningen behoort in het kantorenbeleid niet tot de uitbreidings-locaties. De mogelijkheden voor herontwikkeling bestaande kantoren tot nieuwe functies kan worden bezien en evenals (eventuele) nieuwe, meer kleinschalige/hoogwaardige toevoegingen.

Programma bedrijvigheid, m^2 bedrijfsruimte die verloren gaat bij herontwikkeling moet (in nieuwe vorm) vervangen worden. Hierbij kan onderscheid kan gemaakt worden in bedrijfsruimten (bijv. glazenwassers), praktijkruimten (bijv. kinderdagverblijf) en welzijnsruimten (bijv. buurthuis). Dit speelt met name bij de deelgebieden aan Scheveningen-Haven en Havenkwartier-Noord.

7. Randvoorwaarden

Er zijn twee zaken van wezenlijk belang: (1) goede bereikbaarheid, voldoende parkeerplaatsen, (2) aantrekkelijke inrichting openbare ruimte.

7.1 Bereikbaarheid/parkeervoorzieningen

Een goede bereikbaarheid en voldoende parkeerplaatsen zijn cruciaal voor Scheveningen, qua bereikbaarheid gaat het om alle vervoersmodaliteiten (excl. trein uiteraard). De vrijetijdsconsument kiest doorgaans voor de auto. Belangrijk om te benadrukken is dat met name bezoekers van buiten de regio met de auto komen, de gemiddelde bestedingen van autobezoekers liggen hoger dan die van OV-bezoekers.

De bereikbaarheid staat met name op de hoogtijdagen onder druk, op deze momenten is een transferium-oplossing interessant. Indien gekozen wordt voor een transferium-achtige voorziening dan is het van belang dat de vervoersfunctie van 'Schiphol-kwaliteit' is, dit betekent: korte wachttijden en ruim vervoer. Hierbij geldt dat aan bezoekers de keuze gelaten moet worden, of parkeren bij een transferium of parkeren bij Scheveningen - naarmate de transferiumfunctie beter voldoet, zullen meer bezoekers voor deze oplossing kiezen.

Bij een verdere groei van het aantal bezoekers, en met name van verblijfstoeristen, is het noodzakelijk dat het 'bevroren' aantal parkeerplaatsen binnen Scheveningen-Bad losgelaten wordt. Daarnaast zal gekeken moeten worden naar vormen van verkeersmanagement, hiervan maakt ook de bewegwijzering onderdeel uit. ZKA geeft als inschatting dat circa 2.000 extra parkeerplaatsen benodigd zijn. Parkeervoorzieningen fungeren als bronpunten voor omliggende voorzieningen, dit betekent dat parkeervoorzieningen op loopafstand van de belangrijkste voorzieningen geplaatst moeten worden - daarnaast is spreiding binnen Scheveningen (van Zwarte Pad tot Norfolk) van belang. Zowel parkeervoorzieningen als fietsvoorzieningen kunnen in de 2e linie geplaatst worden. In de praktijk kunnen fietsenstallingen minstens even ontsierend zijn als parkeervoorzieningen.

Daarnaast moet sprake zijn van het doortrekken van bestaande tramlijnen en Randstadrail, hierbij heeft Scheveningen-Haven de hoogste prioriteit - dit kan ook de aantrekkelijkheid van deze locatie voor bezoekers vanuit Rotterdam e.o. vergroten.

Gezien de (te) forse loopafstanden tussen de verschillende concentratiegebieden is het interessant om een toeristische vervoerssysteem voor Scheveningen te ontwikkelen. Hiermee worden de concentratiegebieden onderling verbonden, wordt de verblijfsduur verlengd en wordt tegelijkertijd een nieuwe toeristische attractie ontwikkeld. Gedacht kan worden aan hop on-hop off vervoer over water, hierbij kan de lijn zelfs doorgetrokken richting Hoek van Holland en Noordwijk. Daarnaast kunnen toeristische vervoersmiddelen ingezet worden op de boulevard, zoals riksja's, busjes en steps.

7.2 Aantrekkelijke inrichting openbare ruimte

De openbare ruimte van Scheveningen is op dit moment kaal en kleurloos. De openbare ruimte sluit niet aan bij de gwenste beleving, ook wordt slechts beperkt ingespeeld op de verschillende 'smaken/sferen' van de (sub-)deelgebieden. Daarnaast is de routing onhelder en kan middels ingrepen in de openbare ruimte een 'rode loper'-effect ontwikkeld worden. Forse investeringen in de nieuwe boulevard maar ook in de bestaande boulevard en de overige delen zijn noodzakelijk. In lijn met Disneyland moet sprake zijn van één overall-beeld en verschillende accenten voor de (sub)deelgebieden.
Naast het laten terugkomen van de betreffende 'smaken/'sferen' in de aankleding van de openbare ruimte is ook aandacht voor rustpunten van belang, ook kan meer gebruik gemaakt worden van groen (à la Manhattan, NY). Ook missen nu nog ruimtelijke 'knipogen' in de openbare ruimte. Het ontwikkelen van aantrekkelijke verblijfspleinen zal sterk bijdragen aan de gewenste beleving. Hoogste prioriteit hierbij hebben de kalhuisplaats en het Kurhausplein/omgeving Casino-Circustheater-Pathé.

Ook het verder ophogen van beheer/onderhoudsintensiteit is van belang.

Wonen in de Scheveningse Kuststrook

Bijdrage voor Nota van Uitgangspunten, Masterplan Scheveningen-kust
Dienst Stedelijke Ontwikkeling, Afdeling Wonen, 4 augustus 2007

I Scheveningen nu

Dit masterplan richt zich op de kuststrook van de wijk Scheveningen. In grote lijnen omvat het gebied de cbs-buurten Oud-Scheveningen (1), Vissershaven (2), Scheveningen Badplaats (3), Visserijbuurt (4), Belgisch Park (71) en Rijslag (72). In dit gebied staan iets meer 12.800 woningen. Hiervan is 55% een koopwoning, 19% een huurwoning van een corporatie en 20% particuliere huur en een deel woningen waarvan de eigendomsverhouding niet bekend is. Het gebied onderscheidt zich in de stad door een bovengemiddeld aandeel koopwoningen en een benedengemiddeld aandeel sociale huurwoningen. Het gebied (met Duindorp maar zonder Belgisch Park) wordt als een apart woonmilieu gezien omringd door klassiek luxe wijken.

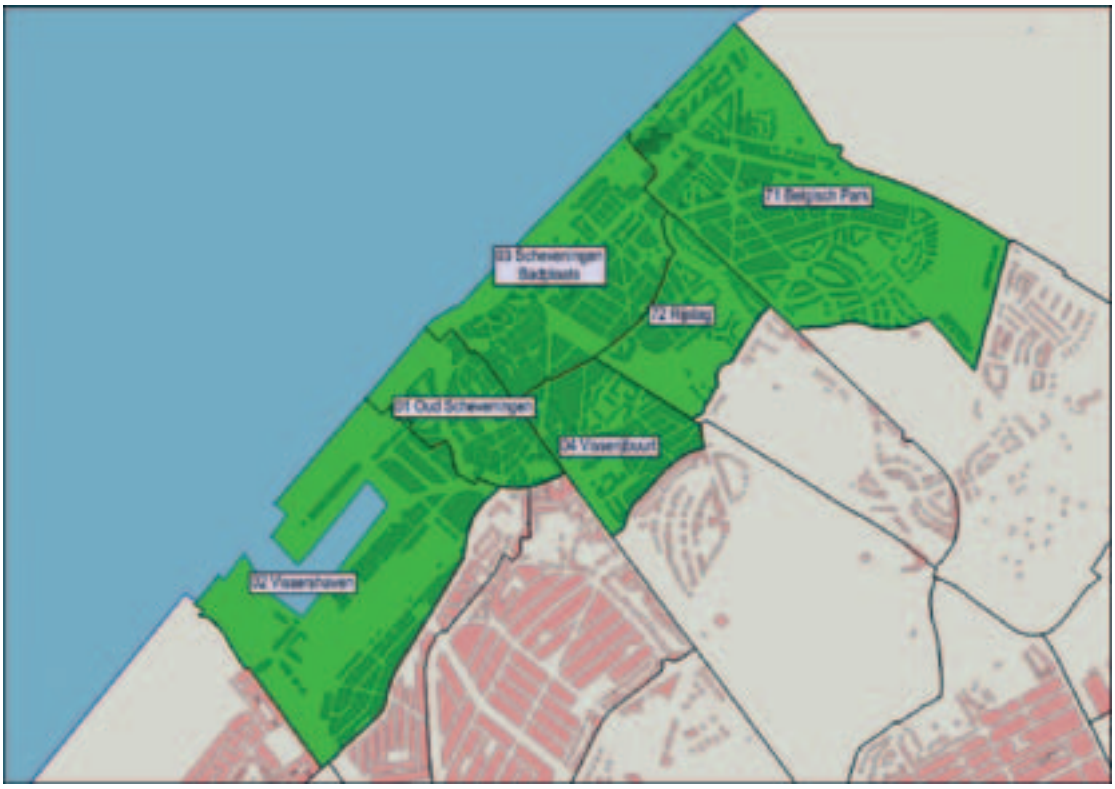

De verschillen tussen de buurten zijn groot. Om een beeld te schetsen van de buurten op het gebied van wonen is samenstelling van de huidige woningvoorraad en de woningmarktpositie van belang. Hierna worden per buurt de meest opvallende kenmerken beschreven. Bovendien zijn binnen buurten ook duidelijke verschillen waarneembaar, die echter statistisch niet te beschrijven zijn.

Oud Scheveningen is de oorspronkelijke kern van Scheveningen. De woningmarktpositie van deze buurt is kwetsbaar. De woningen in dit gebied zijn relatief oud. De woningvoorraad bestaat voor de helft uit koopwoningen. Bijna een derde is eigendom van een corporatie. Dat betreft ook de Kompasbuurt, die voor zover niet vernieuwd een beperkte onderhoudsbeurt voor 10-15 jaar krijgt. Het sociaal beheer in dit kwetsbaar buurtje is versterkt met als uitvloeisel tevens het niet meer toewijzen aan cliënten van de geestelijke gezondheidszorg. Hoewel het huidige woonmilieu stedelijk te noemen is, is de sfeer en de identiteit van dit gebied dorps.

Visserhaven is het gebied rond de haven. De haven als werkgebied is hier dominant. Aan de randen

ervan liggen de gemengde woonbuurten. De meeste woningen, 95% appartementen, dateren nog van voor de tweede wereldoorlog. De buurt had de afgelopen jaren een niet al te sterke positie op de woningmarkt. In de tijd van de stadsvernieuwing zijn er corporatiewoningen toegevoegd. Bijna 40% van de woningen hier is corporatiebezit. Recente nieuwbouw in de vrije sector staat direct aan de zuidkant van de haven.

Scheveningen Badplaats kent een typisch centrumstedelijk woonmilieu. Hier treft je een duidelijke menging van wonen, werken en voorzieningen. Op het gebied van wonen is er een mix van verschillende bouwstijlen. De diversiteit in woningen en woonvormen geven het gebied een onduidelijk karakter. De woningmarktpositie ligt de laatste jaren boven gemiddeld. Dit heeft te maken met de hoge prijs van de woningen. De prijs en de aantrekkelijkheid van de woningen wordt nu bepaald door de ligging nabij het strand. De directe woonomgeving neemt men daarbij voor lief. De woningvoorraad bestaat voornamelijk uit koopwoningen. Het aandeel particuliere huur is hier op zich niet bijzonder hoog. De indruk bestaat dat veel woningen voor een korte periode verhuurd worden aan bijvoorbeeld werknemers van buitenlandse bedrijven. Dit impliceert ook een beperkte binding van de bewoners met de buurt.

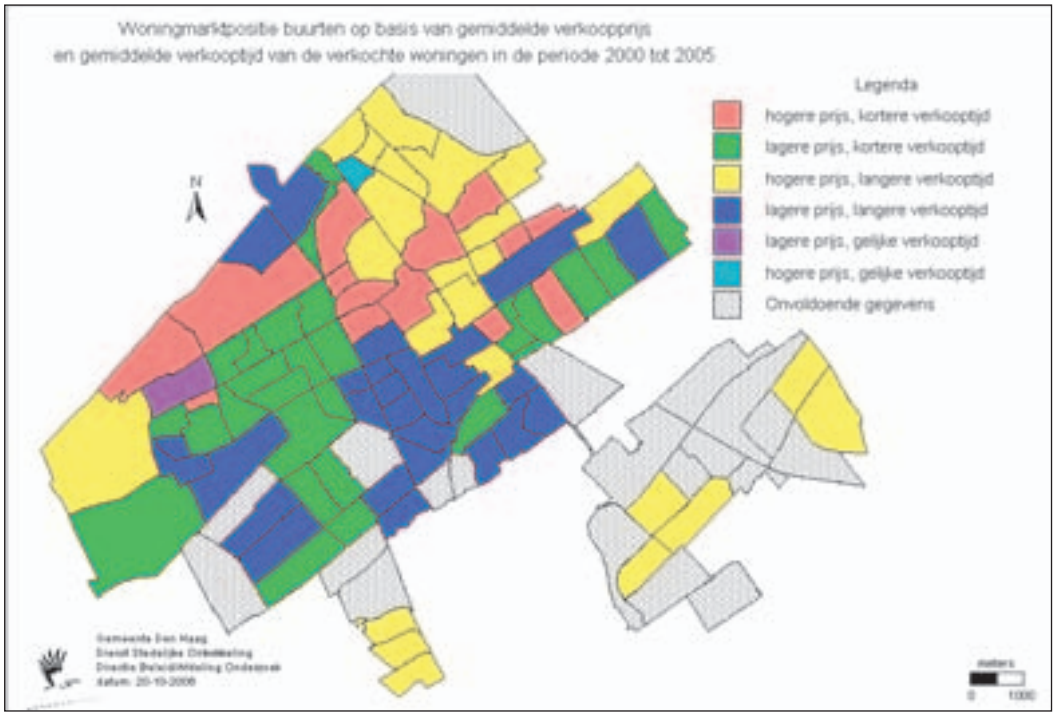

Visserijbuurt vormt de overgang tussen Oud Scheveningen en het milieu van de klassiek luxe wijken. De koopwoningen in deze buurt liggen goed in de markt. De verhouding koop/huur is 50/50. Er staan vooral meergezinswoningen.

De buurt ***Rijslag*** is een overgangszone tussen het drukke stedelijke woonmilieu van Bad en de klassiek luxe wijk Belgisch Park. De prijzen zijn gemiddeld behoorlijk hoog. Alhoewel de woningen langer te koop staan heeft deze buurt een goede woningmarkt positie.

Belgisch Park is een buurt van een hele andere orde dan de overige buurten. Hier domineren de luxe statige woningen uit de 19de en de eerste helft van de vorige eeuw. De prijs van de woningen ligt er ver boven het gemiddelde van Den Haag, de woningmarkt positie is goed te noemen.

Conclusies
Binnen het plangebied kan men vanuit de woningmarktpositie twee clusters van buurten onderscheiden. Ondanks grote verschillen hebben Scheveningen Badplaats, Belgisch Park en de Rijslag en de Visserij buurt een vergelijkbare sterke positie.

De buurten Oud Scheveningen en Vissershaven hebben een zwakkere woningmarktpositie door de verouderde woningvoorraad. Hoewel de woningen hier niet al te duur zijn is anderzijds de verkooptijd relatief kort.

II Scheveningen in de toekomst

Scheveningen is een geliefde plek om te wonen. Den Haag is de enige grote stad in Nederland, waar je kunt wonen aan de kust. Dit is één van de unique selling points van Den Haag. Het masterplangebied Scheveningen-kust is dé kans voor Den Haag om Wéreldstad aan Zee te worden.

Uitgangspunten op het gebied van wonen

Woonmilieus
Uit het perspectief van wonen zetten wij voor de hele wijk Scheveningen in op een centrumstedelijk woonmilieu. Een centrumstedelijke woonmilieu kenmerkt zich door een sterke functiemenging. De woningdichtheid in een dergelijke milieu ligt tussen de 80 en 100 woningen per hectare. De woningen zijn er in grote mate gestapeld. Dit centrumstedelijke milieu zal niet overal even intens zijn. In het gebied zal een menging tussen stedelijke en centrumstedelijke woonmilieus ontstaan.
Gezien het gedifferentieerde karakter van de woongebieden zijn verschillende strategieën van toepassing. De Scheveningse woongebieden zijn drie strategieën relevant; transformatie, versterking en behoud. Waarbij transformatie van toepassing is op de haven en het omliggende gebied, versterking van het woonmilieu in dorp en langs de kuststrook van bad en Belgisch park. Voor de woonbuurten van Belgisch park en Rijslag geldt de strategie van behoud.

Structuurvisie Den Haag 2020, Wéreldstad aan Zee
In de structuurvisie wordt Scheveningen-kust geduid als het tweede stadscentrum. In hoofdlijnen omvat het programma '4.100 woningen in een mix van hoogbouw in een bijzondere, hoogwaardige kwaliteit'. Bij het vaststellen van de structuurvisie in april 2005 is hierop een amendement aangenomen: 'Bij Kijkduin en Scheveningen wordt terughoudendheid betracht. Grootstedelijke ontwikkeling is daar niet aan de orde'. Deze beleidswijziging legt een duidelijke beperking op de mogelijkheden binnen Scheveningen. Gezien reële ontwikkelingsmogelijkheden in Scheveningen is het denkbaar dat deze wijziging minder van toepassing is op Scheveningen Kuststrook dan op Kijkduin.

In het coalitieakkoord van het huidige college wordt de ontwikkeling in Scheveningen op het gebied van woningbouw expliciet genoemd: 'In Scheveningen worden circa 900 woningen gerealiseerd. Komend jaar maken wij een keuze voor concentratie van de visserij op het Noordelijk Havenhoofd dan wel het Norfolkterrein. Deze keuze zal bepalend zijn voor de locatie van de woningbouw. Plannen worden beoordeeld op de mate waarin ze bijdragen aan de stimulering van het toerisme en de visserij en aan de uitstraling van Den Haag als internationale stad'.

30% sociaal
In meer algemene zin doet het coalitieakkoord 2006-2010 een uitspraak over nieuwbouwtoevoegingen in de stad. 'Van de Haagse nieuwbouw wordt 30% gerealiseerd in de sociale sector'.
Dit uitgangspunt is geconcretiseerd door aan te geven dat voor ieder stadsdeel en iedere masterplan uitwerking geldt dat 30% van alle nieuwbouwwoningen daar sociaal moeten zijn. Ook voor kuststrook Scheveningen is dit uitgangspunt van toepassing. Dit uitgangspunt wordt overigens binnen het project van de Haven Norfolkterrein/Noordelijk Havenhoofd ook gehanteerd.

Eigendomsverhouding buurten Masterplan, 2007

	Aantal woningen	Koop	Particuliere huur	Sociale huur
1 Oud-Scheveningen	1562	51%	14%	31%
2 Vissershaven	1452	46%	13%	39%
3 Scheveningen Badplaats	3037	63%	20%	9%
4 Visserijbuurt	1975	46%	20%	28%
71 Belgisch Park	3965	58%	21%	12%
72 Rijslag	841	53%	31%	9%
Den Haag	232.265	43%	17%	34%

In de praktijk zal deze 30%-taakstelling met name worden gerealiseerd in de sociale huursector. De helft zal worden gerealiseerd met huren tot de aftoppingsgrenzen en de andere helft met huren tot de maximale huurprijsgrens (voor huurtoeslag). De beleidsmatige wens om deze woningen voor langere tijd te behouden voor de laagste inkomens is lastige uitvoerbaar voor commerciële partijen. Vormen tussen koop het huur bieden ook mogelijkheden om de woningen langduriger in het sociale segment te behouden. Ook voor deze constructies zullen de woningcorporaties belangrijke partners zijn.
De sociale opgave binnen masterplan kuststrook kan het beste worden ingevuld binnen een grootschalige ontwikkeling. Ook al bereik je hiermee geen optimale spreiding binnen het masterplan. Maar het is wel de meest pragmatisch manier om aan de sociale taakstelling te voldoen. Tegen die achtergrond is Havenkwartier Noord - tussen de haven en het tracé van lijn 11 - een goede plek om een groot deel van de sociale taak in te vullen. Met de (eventuele) sloop van een deel van de sociale voorraad daar, is er ook een aanleiding in daar een aanzienlijk deel goedkope woningen terug te brengen. Huidige bewoners, voor zover afhankelijk van goedkope huur, kan op die wijze ook een perspectief worden geboden op terugkeer.

Afzetgebied: lokale en (boven) regionale vraag
Afstand is een belangrijke factor bij het zoeken naar een woning. Hoe meer geld een huishoudens bereidt is uit te geven hoe grotere het zoekgebied. De woningen die in Scheveningen worden ontwikkeld zullen voor een belangrijk deel terecht komen bij bewoners van Scheveningen.

Het aandeel hoge inkomens is in Scheveningen groter dan in Den Haag als geheel. Dit gecombineerd met de (boven) regionale aantrekkingskracht van Scheveningen als plek om te wonen is een belangrijke troef. Dit biedt namelijk de mogelijkheid om woningen in het dure prijssegment te ontwikkelen en daarmee het gebied te versterken. De aantrekkingskracht op huishoudens van buiten Den Haag geldt voornamelijk voor de ontwikkelingen in de nieuwe en luxe gebieden van Scheveningen. Vooral het nieuw te creëren woongebied aan de zuidkant van de haven op het voormalige Norfolk-terrein biedt mogelijkheden om ook in het topsegment woningen toe te voegen.

De andere ontwikkelingskansen binnen het masterplan zullen minder grootschalig zijn en borduren voort op de bestaande omgeving. Kleinschalige projecten zijn populair en bieden mogelijkheden voor het toevoegen in het dure segment. Natuurlijk spelen ook de locatiespecifieke kenmerken een rol ij het bepalen van het prijssegment voor een project.

Om de lokale vraag te bedienen zal niet alleen in het dure prijssegment moeten worden gebouwd. Doorstroming van een goedkope woning in het dorp naar een middeldure nieuwbouwwoningen in het gebied tussen haven en dorp in een goede optie. Het bouwen van goedkope woningen blijft voor de lokale bevolking nodig. Zeker bij sloop van woningen uit de sociale voorraad.

Kansen voor Scheveningen
De mogelijkheden die zich in de Kuststrook van Scheveningen voor zullen doen zijn dus zeer kansrijk. De unieke locatie ten opzichte van het strand maakt van Scheveningen een kans voor de hele stad. Een

belangrijk deel van de ambitie 'Den Haag wereldstad aan zee' kan hier gestalte krijgen. Een groot deel van het huidige woonmilieu leent zich voor een transformatie van een stedelijk naar een centrumstedelijk woonmilieu. De diversiteit van het gebied biedt mogelijkheden voor diverse doelgroepen.

In termen van woonmilieus is er een onderscheidt tussen centrum stedelijk en centrum stedelijk plus. Het woonmilieu centrum stedelijk plus is zoals we dat voor ogen hebben langs het strand in Bad en op het voormalige Norfolkterrein met grootschalige nieuwbouw en intensieve menging met niet-woonfuncties met een stuwende functie. Het reguliere centrum stedelijke woonmilieu legt meer de nadruk op woningen en is voor de rest van de kuststrook Scheveningen het toekomstbeeld.

Om de bestaande woonmilieus aan te scherpen en te verhelderen valt Scheveningen weer in de klassieke driedeling. In het vorige masterplan is de verdeling Haven, Dorp en Bad ook gehanteerd. Deze drie gebieden zijn zo verschillend van elkaar dat hun herkenbaarheid in de toekomst alleen maar meer zal worden benadrukt.
Haven omvat de buurt Vissershaven (2). ***Dorp*** omvat buurt Oud Scheveningen (1) en de verder landinwaarts gelegen Visserijbuurt (4). ***Bad*** is op zichzelf weer een divers gebied. Het omvat de buurten Scheveningen Badplaats (3), Belgisch park (71) en Rijslag (72), waarbij Belgische park en Rijslag duidelijke woonbuurten zijn en Badplaats een meer gemengd gebied.

Haven
De ontwikkelingen aan de kant van de haven zetten qua woningbouw in op hoogstedelijkheid. Aan de zuidkant op het Norfolkterrein wordt gezien de beoogde menging en niet-woonfuncties ingezet op een centrum-stedelijk plus milieu. Het woningprogramma in de Nota van Uitgangspunten planontwikkeling Scheveningen Havens is als volgt:

- totaal aantal woningen	680-920
- waarvan laag/middelhoogbouw	400-500
- waarvan hoogbouw	280-420
- waarvan sociaal resp. middelduur/koop	30 resp. 70%

Naar verwachting zullen zich de meest reële ontwikkelingskansen voordoen aan de noordkant van de haven. Deze plek heeft een impuls nodig. Het is een gebied waar wonen en werken vaak vlak boven en naast elkaar plaats hebben. Het gebied is een overgangsgebied tussen het oude Scheveningen en het haven die steeds verder gemoderniseerd wordt. De transformatie van het Norfolkterrein en de nieuwbouw langs de Dr. Lelykade zijn een sprekende aanleiding om ook hier een modern havenmilieu te scheppen. Moderne robuuste en flexibele woningen passen hier goed. De openbare ruimte is hier behoorlijk ruim. Een klein aantal recente invulling van deze buurt geven een prima aanzet voor een centrumstedelijk woonmilieu dat zich richt op een haven- en strandcultuur.
De doelgroep starters kan in dit gebied een plek krijgen. Voor starters is de locatie van een woning over het algemeen belangrijker dan de woning zelf. De net genoemde haven- en strandcultuur zal vele jongeren aanspreken. Een deel van deze starters komt terecht sociale sector. Maar er is binnen dit gebied ook ruimte voor jonge (startende) huishoudens met een dubbel inkomen. Voor deze groep kunnen hier middeldure woningen gebouwd worden. Deze woningen geven ook kans op het maken van wooncarrière binnen de eigen omgeving.
Appartementen en maisonnettes (dubbele boven- en benedenwoningen) passen goed bij de dichtheid die dit gebied kan hebben. Waar in het sociale segment tot de aftoppingsgrenzen driekamerwoningen van 80 m2 qua doelgroep en (bouw)kosten verantwoord zijn moeten (middel)dure woningen minimaal 100 m2 en vier kamers groot zijn inspelend op een flexibel gebruik variërend van kinderen, logeerruimte, werk- en hobbyruimte en walk in closets.

Naar verwachting is dit gebied - na het Norfolkterrein - de grootste ontwikkelingskans binnen het masterplan. Binnen deze twee projecten is de sociale opgave van 30% sociaal bouwen opgenomen,

geconcentreerd. In het noordelijke deel van de haven moet van alle nieuwbouw in ieder geval 30% sociaal zijn. Mede gezien het feit dat grootschalige nieuwbouw hier alleen maar kan als er bestaande sociale woningen worden gesloopt. Mocht het aandeel sociaal binnen het masterplan daarmee bij lange na niet gehaald worden dan moet in overweging genomen worden om de sociale taak in dit gebied op te hogen naar 35 of 40% óf om aanvullend meer verspreid over het totale plangebied kleinere sociale projecten te ontwikkelen.

Deze locaties lenen zich door de aard van de doelgroepen niet voor woonzorgmilieus en/of ouderenhuisvesting. Aan specifieke ouderenwoningen is geen extra behoefte. Uiteraard zal toegankelijk en aanpasbaar moeten worden gebouwd. In de noordelijke locatie tussen haven en lijn 11 zou gezien de doelgroep en in de mengeling van bedrijfs- en woonpanden ook zo nodig een jongerenvoorziening passen. Aansluitend op Duindorp moeten de locaties milieubewust en zo mogelijk CO_2 neutraal worden ontwikkeld.

Bad
Het woongebied van Bad is erg divers. Entertainment is en blijft het sleutelwoord voor het gebied direct aan het strand. Dit vraag om vernieuwende concepten op het gebied van wonen. Daarbij valt te denken aan van alle gemakken en diensten voorziene hotelachtige woonconcepten gericht op empty nesters, misschien zelfs thematisch wonen. Het woonmilieus is dynamisch en hoogstedelijk. Hierbij past een gedurfde architectuur. De openbare ruimte moet kwalitatief hoogwaardig zijn.

Het gebied achter en direct aan de duinen is een ander, rustiger woongebied. Hier passen kleinschalige appartementen complexen. In dit, in ruimtelijke zin onrustige gebied is het noodzakelijk aansluiting te zoeken bij de bestaande bebouwing.
Recente ontwikkelingen van villa's in de duinen staat in schril contrast met de hoogstedelijke karkater van de strip langs de kust. Een eventuele ontwikkeling in de duinen op de tramkeerlus vraag ook om een heldere overgang tussen de twee gebieden. Hierbij passen kleinschalige duinvilla's met appartementen. De doelgroep voor dit gebied varieert van gezinnen aan de rand van de duinen en in Belgisch Park. Zij zijn op deze plek te verleiden om te wonen in een appartement. Een andere doelgroep zijn de actieve kleine huishoudens die zich thuis voelen in een dynamische omgeving.

Dorp
Het karakteristieke woongebied van oud-Scheveningen geeft een echt dorpsgevoel. Kleinschaligheid is één van de krachten van dit gebied. De huidige bewoners vormen een relatief hechte gemeenschap die veelal uit oorspronkelijke Scheveningers bestaat.
Mogelijkheden om hier grootschalige vernieuwing te brengen zijn beperkt. Het woonmilieu moet hier incidenteel versterkt worden. Het zal gaan om invulprojecten. Gezien de dichtheid zijn kleinschalige appartementen-complexen voor de hand liggend. De architectuur kan historiserend zijn.
De nieuw te bouwen woningen kunnen goed in het middeldure prijssegment worden gerealiseerd. Hiermee wordt doorstroming binnen de wijk mogelijk gemaakt. Dit is vooral belangrijk als hiermee de scheefwonende huishoudens worden verleidt.

Conclusies
In het plangebied hebben de meeste buurten een sterke woningmarktpositie. Voor deze gebieden - Scheveningen badplaats, Belgisch Park, Rijslag en de Visserijbuurt - geldt een strategie van behoud. Dat sluit niet uit dat daar waar zich ontwikkelingskansen voordoen deze moeten worden gegrepen omdat het te bieden dynamische woonmilieu zowel voor mensen uit de directe omgeving als voor mensen van ver buiten de randstad interessant is. Afzetproblemen zijn niet te verwachten.

De duidelijkste ontwikkelingskansen doen zich niet voor in de twee panelen bad en dorp maar rond de haven op het Norfolkterrein en in het gebied op de grens van de buurten Vissershaven en Oud Scheveningen. Omdat de bouwopgave zich op deze locaties zal richten is het ook logisch om er de 30%

sociale taakstelling te centreren. De schaal van de locaties, die differentiatie vergemakkelijkt, het publieke karakter van het havengebied en de sloop van aanwezige goedkope woningen bieden hiervoor argumenten. Zo nodig kan het sociale aandeel op de noordelijke locatie worden opgehoogd. In het algemeen leent het laatstgenoemde gebied met zijn haven- en strandcultuur zich voor een startersmilieu, waarbij behalve op sociale huisvesting ook op duurdere huur en/of middelbare koop kan worden gemikt en jongerenvoorzieningen inpasbaar lijken.

In de overige gebieden liggen op zichzelf staande, kleinschalige ontwikkelingen in de middeldure tot dure huur en/of koop meer voor de hand. De doelgroep zal vooral bestaan uit doorstromers uit de directe omgeving tot empty nesters van ver.
Aan ouderenhuisvesting en/of woonzorgzones lijkt gezien de verwachte doelgroepen niet echt behoefte.

Milieuambities

Bijdrage voor Nota van Uitgangspunten, Masterplan Scheveningen-kust
DSB, Milieu en Vergunningen, augustus 2007

De ambities op milieugebied vloeien feitelijk voort uit het Gebiedsgericht Milieubeleid.
In de Handleiding gebiedsgericht Milieubeleid staan de ambities per thema beschreven voor elk van de gebiedstypen.

In het gebied Scheveningen kuststrook zijn de volgende gebiedstypen te onderscheiden:
- Scheveningen-Bad, Oud-Scheveningen, Belgisch Park en Duindorp: gebiedstype 'wonen'.
- Strand, tussen Gevers Deynootweg en de Vissershavenweg: gebiedstype 'gemengd gebied met het accent op werken'
- Haven: gebiedstype 'gemengd gebied met het accent op wonen'
- Westduinpark en Oostduinpark: gebiedstype 'groene hoofdstructuur en water'

Bij het herinrichten van het Norfolkterrein tot voornamelijk wonen, moet dit ook als uitgangspunt dienen bij het formuleren van de ambitie (dus behorende bij gebiedstype 'wonen').

Het ambitieniveau voor elk van de milieuthema's is voor de verschillende gebiedstypen weergegeven in onderstaande tabel.

Thema		**Ambitieniveau gebiedstype**		
		gemengd		
	groen en water	**wonen**	**wonen**	**werken**
Bodem	Extra	Extra	Extra	Basis
Externe veiligheid	Extra	Maximaal	Maximaal	Maximaal
Geluid	Extra	Maximaal	Extra	Basis
Lucht	Extra	Maximaal	Extra	Basis
Mobiliteit	Maximaal	Extra	Extra	Basis
Schoon	Extra	Extra	Extra	Maximaal
Water	Ambities per poldereenheid			
Natuur	Maximaal	Extra	Extra	Basis
Klimaat	Maximaal	Maximaal	Maximaal	Maximaal

Klimaat
De ambitie van de stad is om in 2050 CO_2 neutraal te zijn (langere termijn doelstelling).
Belangrijk uitgangspunt voor de klimaatdoelstelling (maximaal voor het hele gebied) is dat nieuwbouw CO_2-neutraal moet zijn. Voor renovatieprojecten geldt een aangepaste, levensduurafhankelijke doelstelling, met als referentiejaar 2004.

Om aan de gemeentelijke klimaatdoelstelling voor het plangebied te voldoen moet ook de CO_2 bindingscapaciteit van het groen areaal toenemen en gebruik worden gemaakt van de natuurlijke elementen (zon, wind en water) voor de opwekking van duurzame energie. Hierbij moet een belangrijk onderscheid worden gemaakt tussen het produceren en het leveren van duurzame energie in het plangebied. Het afnemen van 'groene stroom' is namelijk niet aan ruimtelijke grenzen gebonden. Het is een overeenkomst tussen de gebruiker en de energie-leverancier (in de gebruiksfase van de gerealiseerde nieuwbouw). Langs de volgende twee sporen kan de klimaatambitie toch worden gewaarborgd.

Waar mogelijk moet de gemeente het gebruik van duurzame energie contractueel afdwingen (overeenkomst met ontwikkelaar bij gronduitgifte). Nieuwbouw binnen het plangebied moet zo veel mogelijk in zijn eigen energiebehoefte voorzien.

De CO_2-neutrale energievoorziening van de nieuwbouw in Duindorp dient als voorbeeld voor de bouw van **woningen** op het Norfolkterrein. De capaciteit van de **zeewaterwarmtecentrale** dient hiertoe te worden vergroot. Het *ter plaatse* opwekken van duurzame elektriciteit door middel van windenergie, voor dit woningbouwproject, is echter weerbarstig gebleken.

Aan het plaatsen van een windturbine zijn namelijk stringente milieueisen verbonden. Binnen vast te stellen contouren rondom de windturbine mogen geen gevoelige bestemmingen zoals woningen aanwezig zijn. De contouren zijn het gevolg van hinderlijk optredend geluid en externe veiligheidseisen (beperken gevolgen in geval van wiekbreuk). De contouren nemen toe naarmate de windturbine groter is. Vanwege deze beperkende omstandigheden en de groeiende vraag naar duurzame energie, is het in zee bouwen van windenergieparken (offshore) aantrekkelijk geworden. Door schaalvergroting en technologische verbeteringen (hoger rendement) daalt de kWh-prijs van windenergie gestaag.
Op 30 km buiten de kust van Scheveningen is een nieuw windpark voorzien met een capaciteit van circa 300 MW. De vergunningaanvraag met het bijbehorende milieu-effectrapport (MER) is inmiddels door Rijkswaterstaat Noordzee in behandeling genomen. Gelet op de grote afstand tot de kust zal dit windpark geen negatief effect hebben op de gewenste uitstraling van de badplaats en het beeldmerk 'Wéreldstad aan Zee'. De aanwezigheid van een windpark buiten de kust van Scheveningen kan juist worden gebruikt voor de promotie van de stad (imago).

Het toepassen van **walstroom** in de havens voor de zeevisserij (diepgevroren vis) kan een belangrijke bijdrage leveren aan de klimaatdoelstelling. De CO_2-emissie per kWh van de dieselmotoren aan boord van de schepen (voor het aandrijven van de generatoren) is beduidend hoger dan de *gemiddelde* uitstoot van de installaties in beheer bij de Nederlandse energieproducenten. De netto CO_2-reductie neemt verder toe door gebruik te maken van groene stroom voor de levering van elektriciteit aan de schepen. De gemeente dient daartoe zelf het beheer van de walstroominfrastructuur op zich te nemen of afspraken te maken met de externe partij.

De bouw van grote publieksfuncties (hotel, congrescentrum en musea), waar behoefte is aan een totaal luchtbehandelingsconcept (regeling van zowel warmte als koude), kan gekoppeld worden aan het bodemgebonden systeem van **seizoensopslag**. Deze bouwobjecten hebben een voldoende grote voetprint en buitenruimte om de bronnen (putten), voor de circulatie van het grondwater van en naar de warmtewisselaar, ver genoeg uit elkaar te plaatsen. De bronnen liggen 60-100 m onder het maaiveld.

Een andere toepassing is **geothermie**. Hierbij wordt de thermische capaciteit van de aarde (aardwarmte) of van het warme water dat ligt opgeslagen in watervoerende lagen, diep in de ondergrond, benut. In den Haag is onlangs gestart met een project voor de warmtevoorziening van circa 2.500 woningen (Leyweg, Meppelweg). Het betreft de 'Rijswijkzanden' waarvoor tot een diepte van 2.200 m moet worden geboord. Vanwege de hoge boorkosten is deze vorm van energievoorziening alleen rendabel voor grootschalige projecten. Gelet op het beoogde bouwvolume in Scheveningen-Haven is dit echter een te overwegen alternatief.

Het principe van het benutten van grotere temperatuurverschillen is ook mogelijk met zeewater. Deze methode, bekend onder de naam **Ocean Thermal Energy Conversion** (OTEC), vereist echter een werkdiepte van tenminste 700 m en een stijl verloop van de zeebodem. De Noordzee is, met zijn gemiddelde diepte van 90 meter, een ondiepe zee met aan de kust een flauw hellende zeebodem. Deze methode is dus ongeschikt voor het koelen van gebouwen langs de Scheveningse kust. Deze methode wordt ook wel SeaWater Air Conditioning (SWAC) genoemd.

De Noordzee is echter ook op een andere manier een natuurlijke energiedrager. Door de kolonisatie van de zee zijn er in Nederland grensgebieden tussen zout en zoet water ontstaan. Het grote spanningsverschil tussen zoet en zout water kan worden benut voor winning van energie. Hiervoor gebruikt men een op membramen gebaseerde technologie. Het systeem is echter alleen bruikbaar wanneer voldoende zoetwatermassa beschikbaar is zoals het IJsselmeer en de Zeeuwse wateren).

Tot slot kunnen **zonnecollectoren** worden toegepast. Gelet op het grote ruimtebeslag is deze optie alleen in combinatie met het ontwerp van gebouwen haalbaar. Bij het inrichten van het plangebied moet in dat geval rekening worden gehouden met de oriëntatie van woningen en de vormgeving van daken van andere potentiële bouwobjecten.

Mobiliteit
Dit thema is in de Nota van Uitgangspunten al uitgewerkt in het hoofdstuk 'Mobiliteit, verkeer en parkeren'. Een belangrijk uitgangspunt is het in eerste instantie inzetten op beter openbaar vervoer en het faciliteren van het langzame verkeer. Maatregelen ter verbetering van de bereikbaarhrid mogen niet ten koste gaan van de leefbaarheid en moeten binnen de milieueisen blijven.

Lucht
In het plangebied zijn voor het beoordelingsjaar 2010 geen knelpunten op het gebied van luchtkwaliteit voorzien (op grond van de Rapportage luchtkwaliteit over 2005). Voor het beooordelingsjaar 2005 is er sprake van overschrijding van de normen langs de Kranenburgweg, tussen de Westduinweg en de Hellingweg. Dit is echter toe te schrijven aan het aandeel vrachtverkeer van de Norfolk Line (16,8% vrachtverkeer). In de prognose voor 2010 is voor dit wegvak rekening gehouden met een aandeel van 3% vrachtverkeer (voldoet net). Naar verwachting zal op basis van het nieuwste rekenmodel (CAR II versie 6.1) de jaargemiddelde grenswaarde NO2 in 2010 toch in lichte mate worden overschreden.
Wanneer sprake is van een sterke toename van het autoverkeer richting de haven, als gevolg van nieuwe publieksaantrekkende functies (congrescentrum, museum), is een verdere overschrijding van de grenswaarden niet uitgesloten. Dit hangt mede af van het tijdstip van realisatie (tussen 2010 en 2015 blijft de luchtkwaliteit verbeteren als gevolg van generieke maatregelen, zolas schonere auto's).
Voor beoordeling van de toekomstige situatie kan een 'quickscan' worden uitgevoerd (door M&V). Hiervoor moet echter allereerst inzicht bestaan omtrent de wijzigingen in bebouwing (nieuwbouw, sloop/nieuwbouw) alsmede de bestemming en omvang van het nieuwe programma (aantal woningen, fte's, bvo, aantal parkeerplaatsen). Deze gegevens worden dan vertaald naar het aantal verkeersbewegingen per etmaal (weekdaggemiddelde) en de daarmee gepaard gaande immissie.

Schoon
Deze ambitie verdient mede extra aandacht vanwege de gewenste uitstraling van het gebied (Wéreldstad aan zee). Er moet een adequate afvalinfrastructuur worden gecreëerd om overvolle vuilnisbakken te voorkomen waardoor zwerfvuil de kans krijgt. Bij het inrichten van het plangebied moet zorg worden besteed aan deze gewenste infrastructuur en de vormgeving van de hiertoe benodigde voorzieningen.

Geluid
Leefbaarheid staat centraal bij de ontwikkeling van gevoelige bestemmingen. Dit wordt bereikt door middel van **walstroom**, maximale benutting van de afschermende werking van gebouwen en beperking van nadelige geluidreflecties (bronmaatregelen[1]). De infrastructuur voor walstroom levert bovendien een unieke kans om de haven van Scheveningen de industriële uitstraling te geven, dat zo kenmerkend is voor de grotere havens in de wereld. De kabelmasten langs de kades dienen als uitdaging voor het ontwerp van de openbare ruimte in het plangebied. Ook in afwezigheid van schepen behoudt de haven daarmee zijn identiteit. De trafo's voor het voeden van de kabelmasten zijn geïntegreerd met de nieuwbouw voor de visserij. De bestaande walvoorzieningen worden vernieuwd en eveneens geïntegreerd met de nieuw te ontwerpen kabelmasten (aansluitingen voor 440 V en drinkwater). Hierdoor wint de openbare ruimte aan kwaliteit

1 Feitelijk stap 1 van de Interimwet Stad en Milieu

Externe veiligheid
In het plangebied ligt een deel van de Route gevaarlijke stoffen. Het betreft de Houtrustweg, de Westduinweg, de Dr. Lelykade, de Vissershavenweg en de Visafslagweg. Intensivering van risicovolle objecten in de nabijheid van de route vereist nader onderzoek (vaststelling van het plaatsgebonden risico en het groepsrisico). Het plaatsgebonden risico is een norm en is bindend. Afwijken van de oriënterende waarde voor het groepsrisico is in beginsel wel toegestaan maar moet deugdelijk worden gemotiveerd.

Uitgangspunten (aanvullend)
De definitieve locatie van de (uitgebreide) zeewaterwarmtecentrale, het voldoende afschermen van geluidgevoelige objecten en het mogelijk benutten van zonne-energie hebben gemeen dat de oriëntatie van het bouwobject een belangrijke rol speelt. In de Nota van Uitgangspunten voor Scheveningen-kust kan dit als aanvullende doelstelling worden geformuleerd.

- Met het oog op een duurzame ontwikkeling wordt bij de inrichting van het plangebied rekening gehouden met de oriëntatie van bouwobjecten.

Met het oog op leefbaarheid voor bestaande en toekomstige bewoners en de uitstraling van Scheveningen als een belangrijke trekpleister voor toerisme zou het thema afval een passende plaats bij de verdere ontwikkeling van het gebied moeten krijgen.

- Het gebied beschikt over een hoogwaardige afvalinfrastructuur, passend bij de ambitie ‘Wéreldstad aan Zee’.

De sociale ambities in Scheveningen

Bijdrage voor Nota van Uitgangspunten, Masterplan Scheveningen-kust
Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn, september 2007

1 Inleiding

Den Haag wil een stad zijn waar Scheveningse burgers hun potenties ten volle kunnen verwezenlijken. Den Haag wil boeien door een aantrekkelijke stad te zijn met goede voorzieningen op allerlei terreinen en een prettige woonomgeving. De stad wil binden door in sociaal opzicht een goede en verantwoorde samenleving te zijn en in Den Haag wordt gezorgd voor mogelijkheden om je te ontwikkelen.

Den Haag wil ook een stad zijn waarin aandacht is voor elkaar wanneer het niet meer vanzelfsprekend is dat je als bewoner in Scheveningen alles zelf kunt regelen.
Den Haag wil daarom haar burgers toerusten om zelfredzaam te zijn en te participeren in de samenleving. De sociale infrastructuur in stand houden en vernieuwen die gericht op de maatschappelijke ondersteuning van de burgers van Den Haag
En waar nodig wil Den Haag de burgers ondersteunen die niet in staat zijn invulling te geven aan de zelfredzaamheid of participatie.

Het gemeentebestuur wil op de eerste plaats stimuleren om samen verantwoordelijkheid te nemen voor een vitale, leefbare en sociale stad. Het tweede doel is het versterken van de sociale binding met en binnen de stad via investeringen in het toerusten van de burgers, het investeren in gelijke kansen en in het verbinden van mensen met elkaar.

Scheveningen vormt een bijzondere plek in de stad Den Haag.
Omdat het in Scheveningen zowel gaat om het welzijn van de burgers als om het welzijn van de vele bezoekers. Voor Scheveningen is het belangrijk dat bewoners, ondernemers en bezoekers een natuurlijk geheel vormen, waarbij de bezoeker welvaart bij de inzet van ondernemers en bewoners en de bewoners welvaren van het niveau van de aanwezigheid van voorzieningen en de economische bedrijvigheid.

De dienst OCW is verantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling en -uitvoering op een vijftal vakgebieden.
- Volksgezondheid & Zorg
- Welzijn, Jeugd & Burgerschap
- Cultuur
- Sport
- Stedelijk Onderwijs & Vastgoed

Het is van belang dat goed in kaart wordt gebracht wat specifiek tot het terrein van de gemeentelijke dienst OCW behoort en waar de dienst OCW slechts één van de partijen is. En of de dienst OCW mogelijk een regierol op een aantal gebieden kan vervullen.

Tot het pakket van OCW behoort ook de bewonersondersteuning. Het voorgaande Masterplan Scheveningen 2001-2010 is interactief tot stand is gekomen met veel betrokken partijen in Scheveningen. Voor de totstandkoming van het nieuwe masterplan t.a.v. OCW-punten, ziet OCW een belangrijke rol weggelegd voor de bewonersorganisaties, het overkoepelend overleg GSBO, het Adviesplatform Scheveningen (APS) en het recent opgerichte SPIONN. Ook zal het OCW-netwerk betrokken worden bij verdere planvorming op het OCW-gebied.

Snijvlakken met andere diensten

- Ten aanzien van levensloopbestendige wijken is het woningaanbod en de inrichting van de openbare ruimte essentieel (dienst DSO/wonen, BSD/Openbare Ruimte)
- Ten aanzien van de gezondheid van de bewoners is de milieudoelstelling 2040 CO_2-neutraal een belangrijke doelstelling (dienst DSB/milieu en dienst DSO/verkeer).
- Ten aanzien van de wederzijdse belangen van bewoners en bezoekers, o.a. op het gebied van werkgelegenheid, is er een snijvlak met de dienst DSO/Economie
- Soms is er geen sprake van een snijvlak maar van een logische samenwerking, zoals met de dienst Bibliotheken.

Toename bezoekers

Het Masterplan heeft als ambitie meer bezoekers naar Scheveningen te trekken, die langer verblijven, door middel van een jaarrond programma. Wanneer er een cruiseterminal wordt aangelegd neemt het aantal bezoekers naar Scheveningen exponentieel toe. Dit betekent dat, zeker ten aanzien van voorzieningen op het gebied van cultuur en sport, welke juist ook op bezoekers gericht zijn, rekening gehouden moet worden met het ontwikkelen van een toereikend aanbod. Ten aanzien van cultuur is ook het aanbod in het Centrum van belang. De toename van het aantal bezoekers vraagt daarnaast ook expliciete aandacht voor het welbevinden van de bewoners. Denk hierbij aan voorkomen (toename) overlast horeca en verkeer. Ten aanzien van beperking overlast van het verkeer is verbetering openbaar vervoer en realisering transferia gewenst.

2 Visie

Meedoen aan de samenleving. Dé rode draad in het collegeprogramma 2006-2010. Speciale aandacht is er in deze collegeperiode voor de werkgelegenheid in de stad, de ontwikkeling van de jeugd, het bevorderen van de maatschappelijke participatie en het inrichten van een leefbare, gezonde en veilige stad. Een stad, die op de toekomst is voorbereid.

De visie op de maatschappelijke ontwikkeling van de stad in de komende jaren is verwoord in nota's op specifieke beleidsvelden. In deze nota's is het kader geformuleerd voor de bijdrage van het sociale domein aan de stedelijke vernieuwing.
Vanuit haar missie levert de dienst OCW een bijdrage aan de ambities van het gemeentebestuur. Op de eerste plaats door de maatschappelijke ontwikkeling van individuen en van de lokale samenleving als geheel te stimuleren. Op de tweede plaats door het ontwikkelen en leveren van een samenhangend en toegankelijk zorg- en voorzieningenpakket.
Aangevuld met een kwantitatieve benadering via een zogenoemde sociale checklist kunnen de ruimtelijke consequenties van de sociale ambities in beeld gebracht worden.
Om concreet inhoud te geven aan de sociale ambities in gebieden van de stad die aandacht verdienen hanteert OCW een themagerichte benadering.
Het gaat om zes thema's. Vijf zijn inhoudelijk van aard. Daarbij is de interactie tussen het sociale en het fysieke beleid evident en moet dus afstemming tussen het sociale en fysiekruimtelijk beleid gerealiseerd worden. Eén thema, t.w. de participatie van burgers, gaat over het proces:

- Wonen/Welzijn/Zorg: de levensloop- of generatiebestendige wijk
- Ontmoeting en interactie tussen burgers
- Cultuur in de wijken
- Sport, spel en recreatie
- De brede buurtschool
- De participatie van burgers

Deze thema's vormen de basis voor de concretisering van de sociale ambities van OCW in de masterplangebieden van de Structuurvisie 2020, in de krachtwijken, in de herstructureringsgebieden en in specifieke ontwikkeling van locaties. Het thema van de participatie sluit aan bij het streven naar duurzame gebiedsontwikkeling.
De thema's richten zich vooral op de bewoners. Extra aandacht is derhalve nog nodig om het OCW-aanbod voor de bezoekers duidelijk te positioneren. Rekening houdend met het onderscheid tussen bad, dorp en haven en het aanbod voor de verschillende doelgroepen: kinderen, jeugd, volwassenen en ouderen.

3 De reikwijdte van de invloed van OCW op de ontwikkelingen in Scheveningen

OCW wil bij haar beleidsontwikkeling zoveel mogelijk (keuze) vrijheid bieden voor diegenen die de plannen in de toekomst in detail moeten uitwerken. Zij moeten ruimte krijgen om in te spelen op de ontwikkelingen in de samenleving. Op de tweede plaats moeten degenen die de consequenties van de plannen moeten ondergaan - instellingen, organisaties en (toekomstige) bewoners - in een zo vroeg mogelijk stadium bij de plannen betrokken worden.

De dienst OCW gaat over veel vastgoed, vooral op het gebied van onderwijs, welzijn en sport. Door slimme combinaties van voorzieningen, waar mogelijk een intensiever gebruik van ruimten, het bevorderen van multifunctioneel gebruik van gebouwen vervult dit vastgoed een belangrijke rol in de stad en de stadsdelen.

OCW subsidieert onder andere welzijnsinstellingen en culturele instellingen en is een grote aanbieder op het gebied van binnen- en buitensport (sporthallen, zwembaden).
Ook de GGD valt ook onder OCW.

4 De OCW-ambities

De in dit hoofdstuk genoemde ambities zijn geen uitputtende opsomming.
Het geeft zicht op een aantal huidige thema's en projecten. Wanneer de sectoren de ambities in kaart gaan brengen conform bijlage 1 (aanbod voor bewoners én bezoekers voor de verschillende leeftijdsgroepen kinderen, jeugd, volwassenen én ouderen) zal er een goed overzicht kunnen ontstaan waar mogelijk OCW-prioriteiten liggen voor bad, haven en dorp. Deze prioriteiten zullen vervolgens financieel berekend moeten gaan worden en stedelijk afgewogen worden.

4.1 Sector Maatschappelijke zorg en dienstverlening

4.1.1 Thema De levensloop- of generatiebestendige wijk voor bewoners

OCW wil bijdragen aan het realiseren van aantrekkelijke buurten voor jong en oud.
Waar kinderen veilig en beschermd kunnen opgroeien en waar ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen door een adequaat aanbod van voorzieningen.
In Scheveningen krijgt de aanpak van levensloopbestendige wijken onder meer vorm in het project Scheveningen Vierkwart. Hieraan nemen diverse Scheveningse organisaties aan deel.
Bijlage 2 biedt inzicht in de in dit overleg tot stand gekomen priorteiten voor Scheveningen. De verwachte situatie in 2020 richting aan het beleid en de ontwikkeling van voorzienigen in Scheveningen.

In het havengebied is sprake van één nieuwbouwlocatie waar de woningopgave van 900 woningen gerealiseerd zal worden. Het is van belang dat deze levensloopbestendig wordt.

Ten aanzien van kinderen/jeugd geldt dat Den Haag achterblijft op een aantal terreinen van vrije tijd en leefklimaat. Zo is de beschikbare speelruimte in vergelijking met andere grote steden erg laag.
Deze ambitie vraagt om het realiseren van een aantrekkelijk sportaanbod en toevoegen van sport- en speelplekken aan het bestaande areaal. Als onderdeel van het actieprogramma wordt een kwaliteitskaart voor kindvriendelijke wijken ontwikkeld.

Ten aanzien van de doelgroep 55+ geldt dat zelfstandigheid, zelfredzaamheid en meedoen de sleutelbegrippen zijn, waarbij in ieder geval aan de orde is:

- een voldoende en divers aanbod aan (aangepaste) seniorenwoningen;
- een voldoende, divers en toegankelijk aanbod aan zorg en dienstverlening;
- kleinschalige voorzieningen voor groepswonen voor zorgintensieve personen (b.v. dementerende ouderen);
- een toegankelijke woonomgeving, d.w.z. zodanig ingericht dat die bruikbaar en veilig is voor mensen met functiebeperkingen (o.a. looproutes zonder obstakels);
- winkels/verkooppunten voor de eerste levensbehoeften;
- recreatieve en culturele voorzieningen binnen loopafstand;
- toegankelijk openbaar vervoer in de nabijheid.

4.1.2 Realisering voorziening voor maatschappelijke opvang

De raad heeft ingestemd met het realiseren van een aantal uitbreidingen:realisering van voorzieningen in de sfeer van maatschappelijke opvang en openbare geestelijke gezondheidszorg (MO/OGGZ). Ook voor Scheveningen wordt een locatie gezocht voor een 24 uurs-woonvoorziening.

4.1.3 Health- en lifestylecenter voor bewoners en bezoekers

Het verdient aanbeveling om de mogelijkheden te onderzoeken van een health- en lifestylecenter (wellnessfuncties) die voortbouwen op het concept van Scheveningen als bruisende bad- en kuurplaats, waarbij het een uitdaging is om zowel bezoekers (stad/regio Den Haag, nationaal) als bewoners van Scheveningen te bedienen; zorg- en welzijnsfuncties voor het omliggend verzorgingsgebied kunnen fysiek worden geclusterd in een CGM (Centrum voor Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening)

4.1.4 Eerstelijns hulp voor bezoekers

Het is gewenst dat in kaart gebracht wordt hoe de eerstelijnshulp (huisarts/ziekenhuis) is georganiseerd m.b.t. bezoekers.

4.1.5 Een gezonde en veilige fysieke inrichting

De sociale ambities zijn gericht op het verbeteren van de sociale kwaliteit van de stad. Dat betekent dat de (inrichting van de) stad in algemene zin het welzijn, de gezondheid en de veiligheid moet bevorderen:

- er moeten geen gevaarlijke en ongezonde bedrijven in woonbuurten gesitueerd zijn
- geluidshinder van bedrijven en verkeer wordt alleen binnen de norm toegestaan
- de luchtkwaliteit wordt verbeterd
- een compacte stad vraagt om transferia die de overstap van de auto op hoogwaardig openbaar vervoer stimuleren
- en om transferia die het zware vrachtverkeer (bevoorrading) uit de stad houden door overslag op stadsmilieuvriendelijke kleinere (elektrisch aangedreven) transportmiddelen.
- in de (publieke) ruimte kunnen alle lagen van de bevolking elkaar ontmoeten, waardoor interactie en betrokkenheid met elkaar ontstaat.
- deelname aan het sociale verkeer mogelijk is voor groepen met (tijdelijk) beperkte mogelijkheden: ouderen, gehandicapten.

4.2 Sector Welzijn, Jeugd en Burgerschap

4.2.1 Thema De ontmoeting in de wijk centraal voor bewoners

De ontmoeting tussen mensen staat centraal. Openbare ruimte met aandacht voor kwaliteit en geborgenheid (pleinen en het groen) in de stad spelen een belangrijke rol.
Door clustering van diverse functies in elkaars nabijheid kan de ontmoeting gereguleerd worden: bijvoorbeeld kinderopvang, school, welzijnsvoorziening, sportvoorziening en bibliotheek, waarbij meervoudig ruimtegebruik mogelijk is.

4.2.2 Thema Meedoen in de wijk

De kracht en kwaliteit van de samenleving wordt bepaald door onderlinge betrokkenheid, die begint met meedoen: in een betaalde baan, in vrijwilligerswerk, in mantelzorg.
Voor een goed resultaat bij fysieke ingrepen is het voor het sociaal beleid aan te bevelen integraal en sectoroverstijgend te werken. Dit vereist een interactieve beleidsvorming. Instellingen en burgers dienen in een zo vroeg mogelijk stadium bij de beleidsvorming betrokken te worden.

4.2.3 Onderzoek boulevard

Door de bewoners is aangegeven tijdens de stadsdeelplanprocedure dat er sprake is van een cultuurverharding op de boulevard. Omdat de boulevard een plek is van ontmoeting voor bezoekers en bewoners wordt een onderzoek gestart op het terrein van samenlevingsopbouw. De resultaten van het onderzoek worden ingezet voor het bepalen van een nadere aanpak.

4.2.4 Realisering Centrum voor Jeugd en Gezin

Het Centrum voor Jeugd en Gezin is een fysieke plaats in het stadsdeel waar (of van waar uit) burgers jeugdgezondheidszorg en opvoedingshulp krijgen aangeboden en waar zij terecht kunnen met vragen of signalen over het opgroeien en opvoeden van kinderen.
Een CJG bestaat tenminste uit de jeugdgezondheidszorg (0-4 en 4-19), verschillende vormen van opvoedings- en gezinsondersteuning, zorgcoördinatie en Bureau Jeugdzorg (basispartners). De verschillende organisaties die bij opvoeden en opgroeien van jeugd zijn betrokken, bieden in het CJG hun activiteiten in onderlinge samenhang aan en werken daarbij volgens een programmatische en gezinsgerichte aanpak. De samenwerking betreft in elk geval de activiteiten op de gebieden van informatie en advies, signalering van problemen, toeleiding naar hulpaanbod, licht pedagogische hulp en coördinatie van zorg op decentraal niveau. Het is de bedoeling dat voor 2010 een Centrum voor Jeugd en Gezin in Scheveningen wordt gerealiseerd.

4.2.5 Scheveningen als ontmoetingsplek voor jongeren

Door het strand, de boulevard en de sterke beachcultuur (o.a. surfsport, beachstadion) is Scheveningen bij uitstek de plek in Den Haag die door jongeren uit heel Den Haag, omliggende steden en zelfs buiten Nederland wordt bezocht. Deze brede (internationale) jongerencultuur biedt mogelijkheden om in Scheveningen een grootstedelijke jongerenvoorziening te realiseren met participatie van diverse partners. Deze voorziening kan een ontmoetingsplek worden met een breed pakket van activiteiten om jongeren te activeren en te stimuleren om te participeren in Den Haag. Door het internationale karakter van de beachcultuur is deze voorziening tevens aantrekkelijk als internationaal ontmoetingspunt voor bijvoorbeeld jongerencongressen binnen het kader van Internationale Stad van Recht en Vrede. De jongerenvoorziening komt door de programmering natuurlijk ook ten goede aan de Scheveningse jongeren en voor hen de mogelijkheden bieden om aan te sluiten bij de positieve ontwikkeling die uitgaat van het Masterplan Scheveningen.

4.3 Sector Cultuur

Op cultuurgebied is het gewenst te gaan kijken naar het totaal, de optelsom van onder meer de gesub-

sidieerde sector en commerciële sector, de evenementen, het aanbod in Scheveningen en het aanbod in het Centrum.

4.3.1 Cultuur in de wijk

OCW wil kunst en cultuur dicht bij de bewoners brengen. De komende jaren richten we ons als gemeente op het terrein van cultuur op het verbinden van de expertise van de cultuurinstellingen met het culturele talent in de wijken. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het realiseren van laagdrempelige projecten op het gebied van community art, urban culture en amateurkunst. Wanneer mensen op onverwachte plekken - bijvoorbeeld in de wijk waarin zij wonen - worden geconfronteerd met kunst en cultuur, is de drempel om deel te nemen relatief laag.

4.3.2 Scheveningen positioneren als een historisch gebied (dorp)

Scheveningen Kuststrook bezit een dusdanige geschiedenis (visserij/scheepvaart/oorlog), monumenten, evenementen als vlaggetjesdag en naamsbekendheid dat het gebied mogelijk in zijn totaliteit een interessant historisch gebied kan worden. Het recent vernieuwde museum Muzee kan hierbij als huiskamer dienen. Het is eerder een kwestie van positioneren en oppoetsen dan opnieuw ontwikkelen. Scheveningen-dorp kan dan als historische kern een centrale functie vervullen naar interessante plekken in bad en haven.

4.3.3 Evenementen (bad)

Gekeken zou kunnen worden naar de huidige aanbod van evenementen en hoe deze in samenhang verder ontwikkeld kunnen worden.

4.3.4 Scheveningen Haven

Scheveningen Haven is een interessant gebied voor cultuur. Het is een omgeving waarin de creatieve sector zich van nature thuis voelt, als hij tenminste niet teveel wordt ‘aangeharkt’ de komende tijd. Vanuit Cultuur zal gekeken worden naar de haalbaarheid van een combinatie strandsportcentrum/surfen/urban culture. De visafslag van Sjoerd Schamhart aan de Visafslagweg kan zich prachtig lenen voor skaten, muziek e.d. Wel dient er met het oog op het totale aanbod in de sfeer van urban culture en de vraag naar deze vorm van cultuurbeleving rekening gehouden te worden met de mogelijke realisatie van een urban center aan de Leyweg en initiatief op het gebied van urban culture in de voormalige KPN-hallen op de Binckhorst.

4.3.5 Verbinding tussen de diverse culturele voorzieningen

Het Gemeentemuseum/GEM/Fotomuseum ligt niet zo ver weg van de haven, maar voor veel mensen zal het net te ver zijn om te lopen. Nagedacht moet worden over hoe het museumcluster en de haven meer van elkaar kunnen profiteren. Hierbij is het van belang om het vervoer tussen de diverse culturele voorzieningen binnen Scheveningen èn het Centrum in kaart te brengen en te bevorderen.

4.4 Sector Sport

De beleidsuitgangspunten voor Sport en bewegen worden in de (nieuwere) bestemmingsplannen weergegeven.
Evenals op cultuurgebied is het gewenst te gaan kijken naar het totaal, de optelsom van onder meer de gesubsidieerde sector en commerciële sector en de evenementen.

4.4.1 Thema Spelen en sporten in je wijk

Sport draagt bij aan zelfvertrouwen, sociale samenhang, integratie en gezondheidsbevordering. Van belang zijn laagdrempelige voorzieningen in de directe omgeving en de aanwezigheid van sportverenigingen in een wijk. Het verbeteren van de kwaliteit van de sportinfrastructuur in de wijken is de ambitie van de dienst. Daarbij zijn aan de orde de stedenbouwkundige beperkingen en de afstemming met de

andere beleidsterreinen van OCW: onderwijs en welzijn voor het combineren van accommodaties respectievelijk het organiseren van activiteiten.

- In het stadsdeel Scheveningen zijn geen gemeentelijke voetbalvelden. De Scheveningse verenigingen voetballen buiten het stadsdeel. Dit geeft bij die andere stadsdelen dus extra druk. De twee voetbalcomplexen van KSD en Marine (Defensie) in het stadsdeel Scheveningen zijn niet voor iedereen toegankelijk. Onderzocht zou moeten worden of deze sportcomplexen omgezet kunnen worden tot een gemeentelijk sportcomplex.
- De Hockeysport maakt een grote groei door. Uit oogpunt van spreiding zou aanleg van hockeysportvelden aanbeveling verdienen.
- Voor zwembaden gaf het onderzoek Ruimte voor Sport een destijds een groot Haags tekort aan zwemwater aan. Met de voorgenomen bouw van een 50 meter bad in LEYP wordt dit tekort voor een groot deel teruggedrongen. Omdat (zwem)sport als middel bij het beleidsterrein Gezondheid wellicht goed valt te passen, bijvoorbeeld als Health-onderdeel bij commerciële partijen (hotels/leisure), zou hierbij met gezamenlijke partijen ook kunnen worden gedacht aan een klein zwembad dat ook voor openbaar gebruik ten dienste zou kunnen staan en eventueel ook geschikt zou zijn voor schoolzwemmen.
- De landelijke norm van 3% voor realisering openbare speelruimte/groen wordt in Scheveningen niet gehaald. Sportieve openbare speelplekken zijn er onvoldoende. Daarom moet worden gestreefd om de leefbaarheid op dit punt sterk te verbeteren. Goede (met sportverlichting) openbare buitensportruimten zijn wenselijk. Het verdient aanbeveling, waar enigszins mogelijk, hoogwaardige openbare playgrounds/kunstgrasveldjes aan te leggen, die dan ook optimaal voor sportbeoefening, tot een bepaalde tijd, zijn verlicht. Denk aan bijvoorbeeld een Cruyff Court. Met internationale allure!.

4.4.2 Topsport in Scheveningen

Op basis van gemeentelijke besluitvorming:
- Structuurvisie Den Haag 2020, Wéreldstad aan Zee (profilering Internationale stad aan zee)
- College- akkoord 2006-2010 'Meedoen'
- Topsportvisie 2005-2010
- Intentieverklaring gemeente Den Haag - en Nederlandse Volleybal Bond

In Scheveningen inzetten op o.a.:
- Verder ontwikkelen van topsporten als zeezeilen (incl. surfen) en beachsporten
- Ontwikkeling van een (semi) permanent beachstadion
- Ontwikkeling van een indoor beachvolleybal locatie (gedachten gaan uit naar sportzaal Lindoduin)
- Ontwikkeling van een zeezeilcentrum incl. huisvesting voor Water Sport Verbond, medische en trainingsfaciliteiten (private ontwikkeling)
- Openbaar watersportcentrum om surfsporters noodzakelijk voorzieningen te bieden als douches, toiletten en opslag.
- (NB. Met het oog op de toenemende groei van de surfsporten is het wenselijk om rekening te houden met een toekomstige uitbreiding van accommodatie(s) voor de watersporten. In verband met de surfzone zal deze zijn gelegen op het sportstrand ter hoogte van de eerste golfbreker.

4.4.3 Voorzieningen Leisure e.d.

De veelal commerciële Leisure/sport is meer een economische aangelegenheid waar het particuliere initiatief zorg voor draagt. Waar de gemeente uit oogpunt van economische belangen wel ondersteunend in kan faciliteren. Er is geen direct sportbelang dat vanuit het sportbeleid wordt gestimuleerd, maar het bevordert wel het sportief bewegen.
Naast receratiesport (zeilhaven - ruitersport) kunnen de leisure sporten inzetten op o.a. de beachachtige sporten en aquasporten (ook duiksport), o.a. ook met een semi-overdekte kunst board/surf voorziening. Health -Fitness en Wellness kunnen worden gekoppeld aan particuliere (semi-openbare) zwembaden en adventure survivalsporten (bijvoorbeeld een (semi-overdekte stormbaan/ klimbaan) en wellicht kan er ook ruimte gecreëerd worden voor karting, zoals ook voor indoor beach/volley een ruimte wordt gezocht.

Wanneer er per doelgroep het aanbod bekeken wordt kan geconstateerd worden dat voor kinderen een overdekte speellocatie een aanvullend aanbod kan betekenen.

- Ruitersport
  Wellicht verdient het verbeteren van het aanbod c.q. de faciliteiten van de (mobiele) mogelijkheden van de Ruitersport binnen de keerlus Zwarte Pad extra aandacht. Bedenk dat door het opheffen van de Manege aan de Alkmaarsestraat (woningbouw) de behoefte alleen maar groter geworden zal zijn. De mogelijkheden van Ruitersport in de duinen (ruiterpaden/routes) zijn juist daar in potentie aanwezig.
- Mogelijkheden voor tennis voor de vele bezoekers ontbreken. Ook de hotels kunnen deze ruimte vragende voorzieningen niet bieden. Wellicht dat in het kader van de ambities van het masterplan met (economische) steun gemeente ook (meer) overdekte mogelijkheden kunnen worden gerealiseerd op de complexen Mets/Bataaf t.b.v. de internationale toeristenstroom.

4.4.4 Evenementen

- Vanzelfsprekend zullen daar zijn de evenementen die rechtstreeks voortvloeien uit de gerealiseerde topsport speerpunten, zoals bijvoorbeeld het beachstadion, catamaran-of zeilraces.
- Het directe achterland biedt evenementen als het Tennistoernooi op de METS en het Rozenconcours/ Concours Hippique in het Westbroekpark. Daar waar men internationale allure met evenementen wil uitstralen zou het noemen van een start of finishplaats van de tour de France niet misstaan en zou de jaarlijks terugkerende CPC halve marathon toch ook genoemd moeten worden.

4.4.5 Communicatie

Verwijzen naar alle sport- sportieve/recreatieve/leisure voorzieningen, zowel gemeentelijk als niet gemeentelijk zou (via interactieve muurkranten) een must moeten zijn. Daarbij dus ook De Blinkerd (inclusief mogelijkheden voor jeu de boules) opnemen en de openbare mogelijkheden, bijv. skaten.

4.5 Sector Onderwijs

Voor het stadsdeel Scheveningen is in 2003 door de raad een Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs vastgesteld. Dit plan is thans in uitvoering. In het verlengde van dit plan zijn inmiddels de schoollocaties Dr. De Visserplein en Sloepstraat overgedragen aan DSO ten behoeve van herontwikkeling. Telkens wanneer nieuwbouw aan de orde is wordt ook bezien in hoeverre er mogelijkheden zijn voor gecombineerde bouw van school en voorschoolpeuterspeelzaal. Daarnaast is er bij herontwikkeling ook nadrukkelijk aandacht voor het aspect buitenschoolse opvang.

4.5.1 Thema De brede school

De brede school wordt uitgevoerd door verschillende instellingen in onderlinge samenwerking. Deze samenwerking vindt plaats op het niveau van de wijk of de buurt. Bij de samenwerking staat de school centraal.
In dit concept van de brede school krijgt het kind aandacht en adequate ondersteuning in nauwe afstemming met de ouders. De voorziening kenmerkt zich door een gedeelde en doorlopende pedagogische visie, met aandacht voor de brede ontwikkeling van het kind, extra aandacht voor kinderen uit risicogroepen en vroegtijdige signalering en samenwerking in de zorgketen.
Deze ambitie moet gerealiseerd worden door het brede schoolbeleid. In dit kader worden drie zogenoemde brede-school-profielen onderscheiden.

het opvangprofiel

doelstelling:	dagarrangement voor kinderen, combineren van arbeid en zorgtaken
doelgroep:	kinderen van alle basisscholen
vorm:	onderwijs, kinderopvang en eventueel sport-, cultuur- en welzijnsaanbod

het ontwikkelingsprofiel

doelstelling:	het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen, het versterken van hun sociale competenties, het bevorderen van hun maatschappelijke participatie en sociale binding
doelgroep:	kinderen op achterstandsscholen
vorm:	school werkt samen met welzijnsinstellingen en andere partners

het leer-kansen-profiel

doelstelling:	het maximaliseren van leer- en ontwikkelingskansen van kinderen, intensief versterken van de sociale competenties, indringend bevorderen maatschappelijke participatie en sociale binding, het versterken van de betrokkenheid van ouders bij school en samenleving
doelgroep:	kinderen op zware achterstandsscholen
vorm:	leertijdverlenging van 6 uur per week voor alle leerlingen van de school, de school werkt samen met welzijn en andere partners, tussen de school en de partners vindt organisatorische en inhoudelijke afstemming plaats.

5 Conclusies en aanbevelingen

Geconcludeerd kan worden dat de eerste (met name coördinerende) ronde zicht geeft op de ontwikkelingsrichting voor OCW.
Het is essentieel dat vanuit de directie het belang van medewerking aan de masterplannen wordt uitgedragen en de organisatie hierop wordt ingericht om te komen tot een integrale visie.

Ten aanzien van het invulling geven aan een OCW-gebiedsgerichte benadering is voor Scheveningen in verband met het toerisme het volgende van belang:

- Dat de sectoren zowel kijken naar aanbod voor bewoners als voor bezoekers
- Dat de sectoren het aanbod vervolgens bekijken t.a.v. de verschillende doelgroepen:
  - kinderen
  - jeugd
  - volwassenen
  - ouderen
- Dat de sectoren, met name Sport, Cultuur en Volksgezondheid & Zorg bereid zijn een regierol te vervullen om op hun vakgebied partijen bij elkaar te brengen om de ambitie van de Raad 'Wéreldstad aan Zee' gestalte te kunnen geven.
- Dat de beleidsmedewerkers in de gelegenheid worden gesteld integraal te werken m.b.t. het masterplan Scheveningen-kust en de gelegenheid krijgen de masterplannen onderling op elkaar af te stemmen.
- Dat er aan het masterplan Scheveningen-kust een normeringstabel wordt toegevoegd, zodat aan de hand hiervan berekend kan worden in hoeverre de voorzieningen op orde zijn dan wel op orde gebracht moeten gaan worden.
- Dat er aan het masterplan Scheveningen-kust een overzichtskaart van Scheveningen Vierkwart toegevoegd wordt. Hierin zijn de prioriteiten zichtbaar gemaakt voor levensloopbestendige wijken voor ouderen. Deze kaart kan als voorbeeld dienen voor het zichtbaar maken van de prioriteiten op de andere vakgebieden.
- De invulling voor Scheveningen op te stellen aan de hand van bijlage 1. Dit niet alleen in te vullen voor bad, haven, dorp, maar ook voor de medebepalende gebieden: Kijkduin, Internationale Zone en Centrum.
- Op basis van dit schema, waarmee de sectoren gezamenlijk prioriteiten kunnen bepalen voor Scheveningen, een financiële doorrekening te maken voor Scheveningen.
- Deze prioriteiten vervolgens in kaart te brengen in een overzicht voor de hele stad, waarbij de sectoren inzicht kunnen bieden in de prioriteiten, de samenhang en de kosten.

Bijlage 1

Normeringstabel voorzieningen Scheveningen-kust, behorend bij De sociale ambities in Scheveningen

	Gebied	Sector Volksgezondheid & Zorg	Sector Welzijn, Jeugd & Burgerschap	Sector Cultuur	Sector Sport	Sector Stedelijk onderwijs & Vastgoed
1	**BAD** **Bewoners** . kinderen . jeugd . volwassenen . ouderen **Bezoekers** . kinderen . jeugd . volwassenen . ouderen					
2	**HAVEN** **Bewoners** **Bezoekers**					
3	**DORP** **Bewoners** **Bezoekers**					
4	Masterplan Kijkduin					
5	Masterplan Internationale zone					
6	Masterplan Centrum					

Bijlage 2:

Voorstel werken a.d.h.v. overzicht prioriteiten: voorbeeld Scheveningen Vierkwart, behorend bij De sociale ambities in Scheveningen

Buurten in Scheveningen	inw. 2007	% 65 plus t.o.v. NL gem. 2007 (14.5%)	% 65 plus 2020 t.o.v. 2007 Buurtmon.	% 65 plus 2020 t.o.v. 2007 GBA/CBS	% 19 min t.o.v. NL gem. 2007 (24.2%)	% 19 min 2020 t.o.v. 2007 Buurtmon.	hh. grootte t.o.v. NL gem. 2006 (2.3%)	meest voorkomende gezinsfase	meest voorkomende leeftijdfase	meest voorkomende welstand	meest voorkomend autobezit	meest voorkomende sociale klasse	meest voorkomende opleiding
Oostduinen	2	-14.5			-24.2		-2.1	paren zonder kinderen	ouderen	boven gemiddeld	101 - 125%	klasse A	hoog
Sweelinckplein e.o.	5.222	-5.4	+19.4	80.0%	-5.5	-4.6	-0.7	gezinnen met kinderen	jongeren	boven gemiddeld	26 - 50%	klasse B2	hoog
Statenkwartier	8.926	-0.9	+8.4	51.8%	-0.3	+2.5	-0.7	gezinnen met kinderen	middelbare lftd	boven gemiddeld	51 - 75%	klasse A	hoog
Scheveningen badplts	5.187	-0.4	+13.7	53.4%	-9.0	+5.5	-0.7	paren zonder kinderen	middelbare lftd	gemiddeld	26 - 50%	klasse B2	hoog
Duindorp	4.798	0.3	-0.1	34.6%	-2.4	+9.4	-0.3	gezinnen met kinderen	middelbare lftd	gemiddeld	26 - 50%	klasse D	laag
Belgisch Park	7.723	2.0	+4.1	35.3%	-3.3	-1.2	-0.3	paren zonder kinderen	middelbare lftd	boven gemiddeld	51 - 75%	klasse A	hoog
Oud Scheveningen	2.899	2.2	+18.4	37.7%	-7.6	-1.9	-0.3	gezinnen met kinderen	middelbare lftd	gemiddeld	51 - 75%	klasse D	hoog
Vissershaven	2.995	5.5	+11.5	8.5%	-6.6	+8.0	-0.4	paren zonder kinderen	middelbare lftd	boven gemiddeld	26 - 50%	klasse D	midden
Stadhoudersplantsoen	1.665	6.5	+0.9	2.3%	-10.8	+5.8	-0.8	alleenstaanden	middelbare lftd	boven gemiddeld	26 - 50%	klasse B2	hoog
Visserijbuurt	3.715	6.9	+8.7	3.7%	-6.4	+1.7	-0.6	paren zonder kinderen	middelbare lftd	gemiddeld	26 - 50%	klasse B2	hoog
Geuzenkwartier	4.524	7.1	+3.0	5.7%	-5.1	-5.1	-0.3	paren zonder kinderen	ouderen	gemiddeld	51 - 75%	klasse B2	hoog
Rijslag	1.586	9.6	-0.3	-2.4%	-7.8	-0.4	-0.5	gezinnen met kinderen	middelbare lftd	divers	26 - 50%	klasse B2	midden
Zorgvliet	365	10.7	+29.3	42.4%	-13.2	+17.5	-1.0	paren zonder kinderen	middelbare lftd	hoog	51 - 75%	klasse A	hoog
Duttendel	1.059	16.7	-8.2	-6.8%	-1.6	-5.4	-0.4	paren zonder kinderen	ouderen	hoog	76 - 100%	klasse A	hoog
v Stolkprk/Sch bosjes	704	18.5	-26.3	-28.0%	-6.7	-3.3	0.0	paren zonder kinderen	middelbare lftd	boven gemiddeld	76 - 100%	klasse A	hoog
Westbroekpark	931	29.5	-9.8	-33.8%	-10.8	+1.6	-0.6	paren zonder kinderen	ouderen	hoog	0 - 25%	klasse A	hoog

- relatief zeer lage vraag
- relatief lage vraag
- neutraal
- extra aandacht noodzakelijk
- veel extra aandacht noodzakelijk

Voorzieningen op peil & aandachtsgebieden

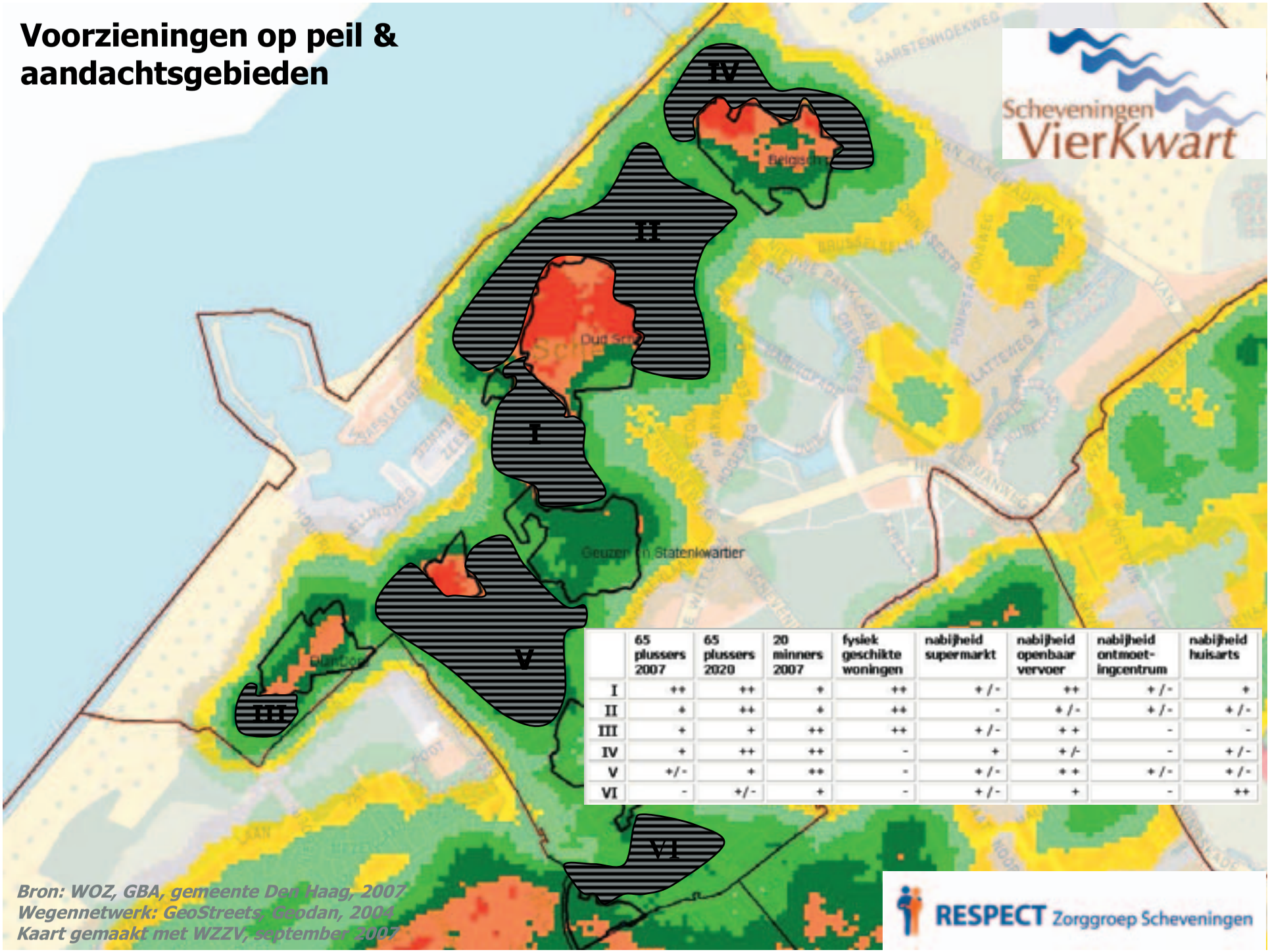

	65 plussers 2007	65 plussers 2020	20 minners 2007	fysiek geschikte woningen	nabijheid supermarkt	nabijheid openbaar vervoer	nabijheid ontmoet-ingcentrum	nabijheid huisarts
I	++	++	+	++	+ / -	++	+ / -	+
II	+	++	+	++	-	+ / -	+ / -	+ / -
III	+	+	++	++	+ / -	+ +	-	-
IV	+	++	++	-	+	+ / -	-	+ / -
V	+/ -	+	++	-	+ / -	+ +	+ / -	+ / -
VI	-	+/ -	+	-	+ / -	+	-	++

Bron: WOZ, GBA, gemeente Den Haag, 2007
Wegennetwerk: GeoStreets, Geodan, 2004
Kaart gemaakt met WZZV, september 2007

Voorzieningen op peil & demografie
Concentratie 65 plussers 2007

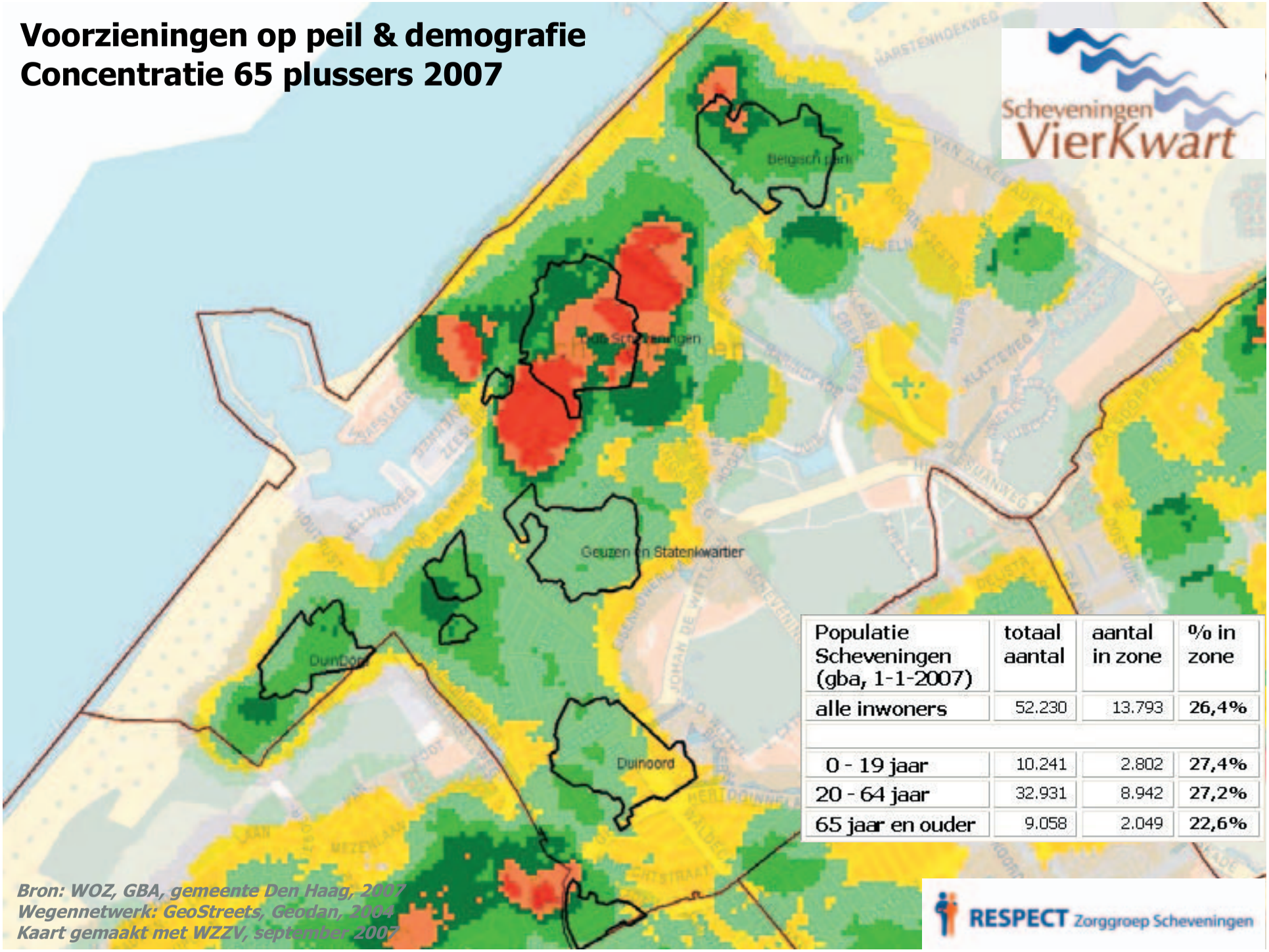

Populatie Scheveningen (gba, 1-1-2007)	totaal aantal	aantal in zone	% in zone
alle inwoners	52.230	13.793	**26,4%**
0 - 19 jaar	10.241	2.802	**27,4%**
20 - 64 jaar	32.931	8.942	**27,2%**
65 jaar en ouder	9.058	2.049	**22,6%**

Bron: WOZ, GBA, gemeente Den Haag, 2007
Wegennetwerk: GeoStreets, Geodan, 2004
Kaart gemaakt met WZZV, september 2007

Voorzieningen op peil & demografie
Concentratie 65 plussers 2020

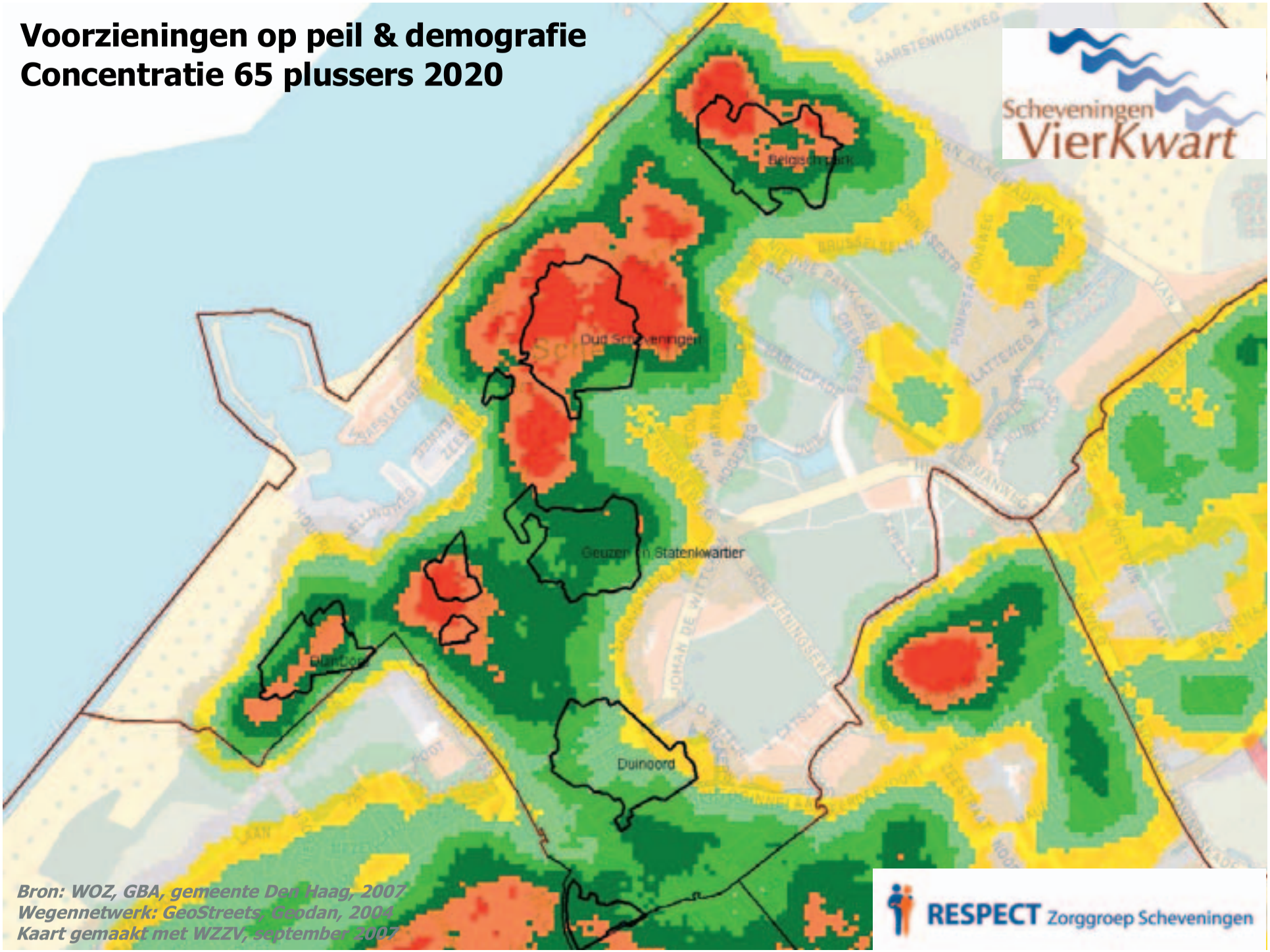

Bron: WOZ, GBA, gemeente Den Haag, 2007
Wegennetwerk: GeoStreets, Geodan, 2004
Kaart gemaakt met WZZV, september 2007

Scheveningen VierKwart

RESPECT Zorggroep Scheveningen

Bijlage 3

Concept Richtingbiedende normeringstabel OCW-voorzieningen, behorend bij De sociale ambities in Scheveningen

Vanuit dienst Onderwijs Cultuur en Welzijn is de behoefte ontstaan om algemene richtlijnen of normen te ontwikkelen voor voorzieningen, zodat er bij Vinex locaties of herstructurering van bestaande gebieden structureel rekening gehouden kan worden met ruimte voor deze voorzieningen. Voor het ontwikkelen van deze normen is er gekeken naar wat landelijk als normen of richtlijnen gegeven worden. Daarnaast heeft OIV geïnventariseerd wat binnen gemeente Den Haag als normen of richtlijnen gebruikt wordt. Daarvoor is gesproken met beleidsmedewerkers van verschillende beleidsterreinen. Bij voorkeur wordt er van een Haagse norm uitgegaan. Als er geen Haagse norm aanwezig is, dan wordt er gekeken naar de landelijke norm.

Gezondheidszorg	**Norm**
Ziekenhuis	2,8 - 3 ziekenhuisbedden per 1.000 inwoners
Huisarts	1 fte per 2.350 inwoners
Apotheek	1 apotheek per 8.700 inwoners, 1 apotheker per 6.667 inwoners en 1 apotheek assistent per 1.543 inwoners.
Tandarts	1 fte tandarts per 3.000 inwoners
Verloskundige	1 verloskundige per 1.823 vrouwen in de leeftijd 15- 39 jaar
Fysiotherapeut	1 fte fysiotherapeut per 3.000 inwoners
Consultatiebureau	Minimaal 1 consultatiebureau per stadsdeel
Logopedist	1 logopedist per 3.500 inwoners (richtlijn)
Eerstelijnspsycholoog	1 eerstelijnspsycholoog op 12.000 inwoners
Diëtist	1 diëtist per 6.731 inwoners
Gezondheidscentrum	1 accommodatie op de 10.000 inwoners
Verzorgingshuis	Geen norm, in ontwikkeling
Verpleeghuis	Geen norm, in ontwikkeling
Thuiszorg	2,0 - 2,2 fte per 10.000 inwoners (richtlijn)
Welzijn	
Alg. maatschappelijk werk	1 fte maatschappelijk werker per 6.000 inwoners
Welzijnsaccommodatie	1 accommodatie van 650 m^2 per 5.000 inwoners
Ontmoetingsruimte	1 ontmoetingsruimte per buurt (richtlijn)
Agogische ondersteuning	0,8 - 1,0 fte per 2.000 inwoners
Kinderopvang	Geen norm
Peuterspeelzaal	Bij elke achterstandsschool moet er een peuterspeelzaal komen
Onderwijs	
Basisonderwijs	5,7 m^2 bvo per leerling indien sporthal wordt gerealiseerd, 7,0 m^2 bvo per leerling indien geen sporthal wordt gerealiseerd, 3,0 m^2 verharde speelplaats per leerling, zowel in de piek- als de gestabiliseerde fase
Voortgezet onderwijs	Geen norm, verschilt per soort onderwijs
Speciaal onderwijs	Geen norm, verschilt per soort onderwijs
Sport	
Sporthal	0,15 m^2 sporthal per inwoner, exclusief parkeren
Sportveld	5,40 m^2 sportveld per inwoner, exclusief parkeren
Zwembad	0,17 m^2 zwembad per inwoner, exclusief parkeren
Sportaccommodaties totaal	5,72 m^2 sportaccommodatie per inwoner, exclusief parkeren